

Valepoliisirikosten tutkinnan menetelmien ja käytäntöjen kartoittaminen

Kokemuksia Oulun- ja Lounais-Suomen poliisilaitoksilta
Ville Metso

8/2018

Tiivistelmä

Tekijä		Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike
Ville Metso		Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi		Julkisuusaste
Valepoliisirikosten tutkimuksen menetelmien ja käytäntöjen kartoittaminen		Julkinen
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi		Opinnäytetyön muoto
Heli Jalander & Kari Koppanen		Laadullinen opinnäytetyö
Tiivistelmä		
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa Oulun- ja Lounais-Suomen poliisilaitosten menetelmiä ja käytäntöjä valepoliisirikosten tutkimuksessa. Opinnäytetyössä käsitellään tutkimuksen menetelmien ja käytäntöjen lisäksi myös valepoliisi-ilmiötä itsessään. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja sitä varten haastateltiin kolmea eri valepoliisirikosten tutkimuksessa työskentelevää ja työskennellyttä poliisia. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa millaisia erilaisia menetelmiä ja käytäntöjä valepoliisirikosten tutkimukseen liittyy ja millä tavoin kyseisiä tapauksia kannattaisi tutkia.</p> <p>Haastatteluiden perusteella pakkokeinojen nopealla käytöllä on erittäin suuri vaikutus valepoliisirikosten selviämiseen ja rikoshyödyn palauttamiseen. Tutkimuksen tuloksena tärkeimpiä menetelmiä ja käytäntöjä valepoliisirikosten tutkimuksessa ovat vapaudenmenettämiseen liittyvien pakkokeinojen ja televalvontojen käyttö sekä peruspoliisitoiminta, jolla tarkoitetaan käytännössä kuulusteluja. Tämän lisäksi tutkimuksessa tärkeässä roolissa ovat poliisilaitosten ja yksittäisten tutkijoiden tekemä yhteistyö ja tietojen jakaminen.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
44	syyskuu 2018	AMK2018ONT
Avainsanat		
Valepoliisi, ilmiö, organisaatio, rikoshyöty, pakkokeinot		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 ESITUTKINTA & VALEPOLIISIRIKOLLISUUS	4
2.1 Esitutkinta.....	4
2.2 Kuulustelut	6
2.3 Rikollisuus ja rikosten sarjoittaminen	7
2.4 Valepoliisi-ilmiö.....	8
2.5 Rikosnimikkeet.....	13
2.6 Valepoliisirikosten tutkinnassa käytettävät pakkokeinot	14
2.7 Valepoliisirikosten tekotapoja muistuttavat rikokset	17
2.8 Poliisiin tiedottaminen valepoliisirikoksista.....	18
2.9 Erilaisten huijausten tunnistaminen.....	20
3 TUTKIMUS	22
3.1 Tutkimuskysymys	22
3.2 Tutkimusmenetelmät	22
3.3 Tutkimuksen rajaaminen	24
3.4 Haastattelut	24
3.5 Aineiston käsittely	26
4 TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
4.1 Valepoliisi-ilmiö ja siinä toimiva organisaatio.....	28
4.2 Valepoliisirikosten tutkinta ja siinä käytettävät pakkokeinot.....	30
4.3 Rikoshyödyn palauttaminen poliisiin ja pankkien yhteistyönä	34
4.4 Tutkinnan keskittäminen ja verkostoitumalla tehtävä yhteistyö	36
5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	38
LÄHTEET	43

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tutkimusongelman keksin yhdessä työharjoittelun rikostutkinnanohjaajani kanssa. Hänen kanssaan tulin siihen tulokseen, että valepoliisirikollisuus on niin ajankohtainen aihe, että sen tutkinnasta olisi hyvä tehdä opinnäytetyö. Tämän jälkeen aloin suunnittelemaan sitä, miten toteuttaisin opinnäytetyöni. Tutkittavan ilmiön valittuani päätin käyttää aineiston keräämiseen teemahaastattelua. Tallensin kaikki suorittamani teemahaastattelut kolmeksi erilliseksi äänitiedostoksi. Tämän jälkeen litteroin kaikki äänitteet samanlaiseen muotoon tekstiksi.

Opinnäytetyössäni kartoitin Lounais-Suomen poliisilaitoksen ja Oulun poliisilaitoksen menetelmiä ja käytäntöjä valepoliisirikosten tutkinnassa. Valepoliisirikoksilla tarkoitetaan rikoksia, joissa päänimikkeitä ovat petoksen eri muodot lievistä törkeään ja virkavallan anastus. Tällä tarkoitetaan siis sitä, että henkilö virkavallan edustajana esiintyen pyrkii saamaan taloudellista hyötyä erehdyttämällä uhriaan.

Valepoliisirikoksista voidaan tällä hetkellä puhua kasvavana ilmiönä suomalaisten petosrikoksia tekevien henkilöiden keskuudessa. Valepoliisirikoksia tulee yhä enemmän ilmi ja niillä saatu rikoshyöty on entistä suurempi. Valtaosa valepoliisirikosten uhreista on vanhempaa väestöä. Ominaista valepoliisirikoksille on se, että ne eivät sido itseensä mitään tiettyä tapahtumapaikkaa. Rikoksen tekijä voi siis soittaa esimerkiksi Ruotsista Pohjois-Suomessa asuvalle uhrilleen. Tämän jälkeen Etelä-Suomessa asuva bulvaani saa rahat tililleen, josta ne taas kulkeutuvat eteenpäin rikoksen päätekijöille.

Työni pääasiallisina lähteinä käytin kolmea eri haastattelua. Haastateltavikseni olin valinnut kolme eri tutkinnan parissa työskentelevää poliisia. Kyseiset poliisit ovat joko työskennelleet tai työskentelevät parhaillaan valepoliisirikosten tutkinnan saralla. Haastattelut suoritin teemahaastatteluina. Ennen haastatteluja olin kerännyt itselleni noin kymmenen teemaa valepoliisirikoksiin liittyen. Tämän lisäksi lähteinäni käytin eri medioiden uutisia valepoliisirikoksista sekä kirjallisuutta valepoliisirikoksiin liittyen.

Työni tavoitteena oli kartoittaa parhaita mahdollisia keinoja ja menetelmiä valepoliisirikosten tutkinnassa. Tarkoitukseni oli vertailla kolmesta eri haastattelusta saamiani tietoja ja muodostaa tätä kautta näkemys siitä, mitkä ja missä järjestyksessä tehtävät keinot ja menetelmät ovat tehokkaimpia tutkinnan onnistumisen kannalta. Valepoliisirikoksiin liittyviä

opinnäytetöitä on tehty muutama ja niitä on myös tällä hetkellä tekeillä. Yksikään töistä ei ole kuitenkaan sellainen, jossa olisi perehdytty valepoliisirikosten tutkinnan erilaisiin keinoihin ja käytäntöihin. Työn tutkimusongelmana oli kartoittaa erilaisia keinoja ja käytäntöjä valepoliisirikosten tutkinnassa. Työn tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista tutkimusta.

2 ESITUTKINTA & VALEPOLIISIRIKOLLISUUS

2.1 Esitutkinta

Esitutkinnalla tarkoitetaan epäillyn rikoksen seurauksena hankittavaa selvitystä mahdollisen syyteharkinnan suorittamista ja rikosoikeudenkäynnin valmistelua varten. Rikoksella tarkoitetaan tekoa, joka on rikoslain mukaan rangaistavaksi säädetty. Esitutkinta sijoittuu rikosprosessin aikajanalla ensimmäiseksi vaiheeksi. Esitutkintatoimenpiteet ovat jaettavissa tekniseen ja taktiseen tutkintaan. Taktinen tutkinta pitää sisällään muun muassa erilaisia tiedusteluja, alustavat puhuttelut ja kuulustelut. Tekniseen tutkintaan kuuluu erilaisten esineellisten todisteiden tutkintaa. Tekninen tutkinta pitää sisällään muun muassa rikospaikkatutkinnan ja erilaiset laboratoriotutkimukset. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 1—2.)

Esitutkinta on syyteharkinnan ja sitä mahdollisesti seuraavan oikeudenkäynnin valmistelua. Esitutkinnassa on selvitettävä, mitä on todella tapahtunut, toteutuvatko tapahtumassa rikoksen tunnusmerkit ja onko joku henkilö saatettavissa teosta rikosvastuuseen. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 72.)

Esitutkintalaille ominaista on erilaiset periaatteet. Tolvanen & Kukkonen (2011, 35.) kertovat teoksessaan muun muassa itsekriminointisuojusta, joka lukeutuu näihin esitutkintalain periaatteisiin. Itsekriminointisuoja mahdollistaa rikoksesta epäillyn kohdalla sen, että tämän ei tarvitse esitutkinnassa lausua kuin henkilö- sekä yhteystietonsa. Rikoksesta epäillyllä ei ole totuudessapysymisvelvollisuutta.

Esitutkinnassa tulee selvittää rikos, kyseisen rikoksen teko-olosuhteet, rikoksella aiheutettu vahinko ja sillä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat. Rikoksella aiheutetun vahingon korvaaminen kuuluu asianomistajan, eli uhrin oikeuksien toteuttamiseen. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 75.)

Esitutkinta käynnistetään rikoksesta tehdyn ilmoituksen jälkeen. Rikos voi tulla poliisin tietoon usealla eri tavalla. Useimmiten rikoksen asianomistaja tekee teosta ilmoituksen poliisille ja poliisi kirjaa rikosilmoituksen. Rikosilmoituksen kirjaamisen kynnyks on matala ja useimmiten riittää, että ilmoittaja, eli useimmiten asianomistaja, kykenee yksilöimään asiaan

liittyvät tosiseikat, joiden hän epäilee toteuttavan rikoksen tunnusmerkit. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 51—52.)

Kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi, esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava ilmoitus. Jos ilmoitus on epäselvä tai puutteellinen, ilmoituksen tekijää on tarvittaessa kehotettava täsmentämään tai täydentämään sitä. (Esitutkintalaki 22.7.2011/805 § 3:1.)

Esitutkinnan toimittamisaika vaihtelee riippuen rikoksista ja niiden laajuudesta. Tapausten nopealla, mutta huolellisella tutkinnalla mahdollistetaan asianosaisten oikeusturvaa ja turvataan todistelun luotettavuutta. Nopeaa tutkintaa ei saada kuitenkaan suorittaa niin sanotusti hätiköimällä vaan tapausten tutkinnan tulee olla huolellista eikä nopealla tutkinnalla saada vaarantaa oikeusturvaa. Esitutkinnan toimittamisen viimeinen määräaika on syyteoikeuden vanhentuminen ja heti tutkinnan alussa tämä vanhentumisriski on otettava huomioon. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 57.)

Mikäli esitutkinta on päätetty jättää toimittamatta tai se on lopetettu, on se kuitenkin myöhemmin mahdollista aloittaa uudelleen. Tutkinnan uudelleen aloittaminen tulee kyseeseen silloin, jos siihen on uusien, asiassa ilmenneiden seikkojen vuoksi perusteltu syy. (Rantaescola 2014, 99.)

Rikosprosessuaalisten pakkokeinojen käyttöön liittyvät omina vaiheinaan päätöksenteko ja toimeenpano. Päätöksenteko voi kuulua esimerkiksi tuomioistuinten tai tiettyjen esitutkintaa suorittavien virkamiesten toimivaltaan. Toimeenpanoon voi ryhtyä jokin toinen virkamies tai päätöksen tehnyt virkamies voi myös itse toteuttaa pakkokeinon. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 185.)

Rikosprosessuaalisten pakkokeinojen käytön edellytykset on jaettavissa yleisiin ja erityisiin edellytyksiin. Yleiset edellytykset pitävät sisällään tehdyn tai epäiltyn rikoksen sekä siihen liittyvän epäilyn todennäköisyyden. Erityisinä edellytyksinä pidetään kutakin pakkokeinoa koskevia muita edellytyksiä, jotka on laissa säädetty. Rikosprosessuaalisten pakkokeinojen käyttö on sidoksissa kustakin rikoksesta säädettyyn ankarimpaan mahdolliseen rangaistukseen. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 185—186.)

Pakkokeinojen käytön yleisten ja erityisten edellytysten lisäksi jokaista pakkokeinoa harkittaessa on otettava huomioon pakkokeinojen käyttöön liittyvien periaatteiden asettamat rajoitukset. Uuden pakkokeinolain 1 luvussa säädetään keskeisimmistä pakkokeinojen käytössä sovellettavista periaatteista, joita ovat suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate ja hienotunteisuusperiaate. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 193.)

Suhteellisuusperiaatteen mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain silloin, kun pakkokeinoon käyttöä voidaan pitää puolustettavana otettaessa huomioon tutkittavana olevan rikoksen selvittämisen tärkeys ja kyseisen rikoksen törkeys sekä pakkokeinoon käytöstä rikoksesta epäillylle tai muille aiheutuva oikeuksien loukkaaminen ja muut seikat, jotka vaikuttavat asiaan. Vähimmän haitan periaatteen mukaan pakkokeinoon käytöllä ei saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin on välttämätöntä käytön tarkoituksen saavuttamiseksi. Lisäksi vähimmän haitan periaatteen mukaan pakkokeinoon käytöllä ei myöskään saa aiheuttaa kenellekään tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa. Hienotunteisuusperiaatteella tarkoitetaan sitä, että pakkokeinoja käytettäessä tulee välttää aiheettoman huomion herättämistä ja käytössä on muutenkin toimittava hienotunteisesti. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 194—195.)

Takavarikko on pakkokeino, jolla voidaan ottaa esimerkiksi esine esitutkintaviranomaisen haltuun tai erottaa se muuten haltijan määräysvallasta. Esitutkintaviranomaisen on mahdollista takavarikoida myös omaisuutta. Takavarikoiminen on esitutkintaviranomaisen harkinnassa, mutta mikäli sen edellytykset täyttyvät, tulee se pääsääntöisesti suorittaa. Omaisuus, joka on joltakulta rikoksella viety, tulee takavarikoida aina. Esitutkintaviranomaisen on myös mahdollista takavarikoida käteistä rahaa, mikäli poliisin haltuun otetut rahat ovat yhdistettävissä oikeaan asianomistajaan. Lisäksi myös pankkitalletus voi olla takavarikon kohteena, mikäli takavarikon perusteeseen liittyvä osuus on erotettavissa rikoksesta epäillyn muusta pankkitilillä olevasta varallisuudesta. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 283—284.)

2.2 Kuulustelut

Kuulusteluiden tavoitteena voi olla epäselvien asioiden selvittäminen ja epäillyn tunnustuksen saaminen silloin, kun asian kannalta on saatavilla muuta näyttöä. Mikäli todisteluarvoltaan hyvää näyttöä ei ole asian selvittämisen kannalta saatavilla, kuulustelun tavoitteena voi olla epäillyn syyllisyyden todennäköisyyden arviointi. Kuulustelujen suorittaminen

tehokkaasti ja eettisesti oikein on äärimmäisen tärkeää koko rikostutkinnan kannalta, sillä kuulustelut ovat usein rikostutkinnan ratkaisevin vaihe. (Santtila & Hartwig 2008, 213.)

Poliisi pyrkii saamaan kuulustelussa kuulusteltavalta mahdollisimman paljon tosiasioita tutkittavasta asiasta. Joissain tapauksissa se voi olla rikoksesta epäillyn kuulustelussa tunnustus. Pää tavoite on kuitenkin saada ihminen puhumaan kaikki, mitä hän tietää tutkittavana olevasta asiasta. (Ellonen ym. 1996, 6.)

Rikoksesta epäiltyjen kuulustelujen vaativuus vaihtelee suuresti, koska tutkittavana olevat asiat ovat hyvin erilaisia. Esimerkiksi autoilija on risteyksessä ajanut kolmion takaa toisen eteen ja aiheuttanut liikenneonnettomuuden ja myöntänyt jo onnettomuuspaikalla syyllisyytensä, eikä kiistä sitä myöhemminäkään. Toisessa ääripäässä voisi ajatella olevan pankkiryöstäjän kuulustelun. Rikoksesta epäilty on moninkertainen rikoksen uusija, joka pyrkii selviämään tilanteesta kiistämällä kaiken. (Ellonen ym. 1996, 178.)

2.3 Rikollisuus ja rikosten sarjoittaminen

Kontrolliteorioiden mukaan ihmiset haluavat etuja ja mielihyvää ja käyttävät rikollisia keinoja — esimerkiksi voimaa tai petosta — saadakseen niitä, ellei heitä estetä. Näissä teorioissa on paljon kyse siitä, että yritetään selvittää, miksi kaikki ihmiset eivät käyttäydy rikollisesti. Rangaistusten pelko ei näet yksin riitä estämään rikollista käyttäytymistä. Taipumus rikoksiin on universaali, ja sitä tukevat eri tilanteissa syntyvät toiveet saada arvostettuja aineellisia etuja, kuten tavaroita. (Haapasalo 2008, 25.)

Rikosten sarjoittamisessa on kyse sen huomaamisesta, että sama rikosentekijä on useiden eri rikosten takana. Sarjoittamiseen on useita eri toimintatapoja, joista varmin keino on DNA-näytteiden analysointi. Ongelmallista DNA-näytteiden analysoinnissa on niiden hankinta, sillä niitä ei löydetä kaikilta rikospaikoilta ja lisäksi näytteiden analysointi on kallista. Rikoksen piirteiden ja rikosentekijän käyttäytymisen yhtäläisyyksiä rikoksesta toiseen on myös mahdollista käyttää hyväksi sarjoittamisessa. Sarjoittamisella on selkeitä hyötyjä rikostutkinnan tehokkuuden kannalta. Sarjoittamisen avulla eri rikoksiin liittyvä todistusaineisto on mahdollista käsitellä kokonaisuutena. Sarjoittamisen avulla tutkinnasta voidaan

sulkea pois epäiltyjä, jotka eivät ole voineet syyllistyä johonkin sarjoitetuista rikoksista. (Santtila & Laukkanen 2008, 104—105.)

Poliisi myös sarjoittaa rikoksia tekotapojen, tekopaikkojen ja tekijöiden sekä muiden rikoksiin liittyvien olosuhteiden perusteella ja pyrkii yhdistämään tekosarjoja toisiinsa. Tällä tavoin voidaan eri rikoksista saatujen tietojen yhdistämisellä edesauttaa rikossarjojen selvittämistä. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 161.)

Sarjoittaminen on tehokkaimmillaan tapauksissa, joissa rikosentekijä on aikaisemmin syylistynyt rikokseen, joka on myöhemmin selvitetty. Tällöin vanhemman ja uuden selvittämättömän rikoksen välisten samankaltaisuuksien löytäminen johtaa suoraan tekijän henkilöllisyyteen. Mikäli rikosentekijän henkilöllisyys ei ole poliisin tiedossa, voidaan sarjoittamalla selvittää useiden selvittämättömien rikosten samankaltaisuudet. (Santtila & Laukkanen 2008, 105.)

Tällä hetkellä on epäselvää, muuttuuko tekijöiden käyttäytyminen yhdenmukaisemmaksi rikossarjan edetessä vai muuttuuko se vaihtelevammaksi. Yhtäältä tekijä oppii kokemuksensa avulla tekotavat, jotka sopivat hänelle parhaiten ja näyttävät toimivan tehokkaimmin. Tämä prosessi johtaisi ennen pitkään siihen, että tekijän käyttäytyminen olisi yhä samankaltaisempaa teosta toiseen. Toisaalta kirjallisuudessa on puhuttu tekijän käyttäytymisen eskaloitumisesta. Onnistuneet rikokset voivat johtaa siihen, että tekijä ottaa yhä suurempia riskejä eikä noudata samankaltaista varovaisuutta sarjan loppupäässä verrattuna sen alkupäähän. (Santtila & Laukkanen 2008, 111.)

2.4 Valepoliisi-ilmiö

Poliisi tiedottaa omilla verkkosivuillaan valepoliisi-ilmiöstä seuraavasti:

Valepoliisirikoksista on syntynyt Suomeen vakava ongelma. Näissä rikoksissa poliisiksi tekeytyvät rikolliset käyttävät hyväkseen suomalaisten luottamusta virkavaltaan. Valepoliisit kalastelevat erityisesti ikäihmisten pankkikortti- ja verkkopankkitunnuksia. Kyse on virkavallan anastusrikoksista, joissa poliisina

esiintyen on useimmiten puhelimitse erehdytetty ikäihmisiä petollisesti. (Poliisi 2018.)

Poliisina esiintyvä henkilö on voinut esimerkiksi kertoa erilaisista fiktiivisistä rikosuhista, joiden takia uhrin pankkitilillä oleva varallisuus olisi akuutissa vaarassa. Tällä verukkeella niin sanotut valepoliisit yrittävät saada uhriltaan verkkopankkitunnukset ja tunnusluvut. Lainvastaisesti saaduilla pankkitunnuksilla uhrin tilillä ollut varallisuus on tämän jälkeen anastettu siirtämällä ne muiden rikoksessa toimijoiden avulla näiden pankkitileille. Tämän jälkeen rahat on nostettu mahdollisimman pian käteisenä tai siirretty yhä edelleen uusille tileille. (Poliisi 2018.)

Valepoliisirikoksilla aiheutetut taloudelliset vahingot ovat huomattavan suuria. Joidenkin uhrien pankkitilit on tyhjennetty kokonaan. Poliisi on kuitenkin joissain tapauksissa onnistunut jäädyttämään osan rikollisten pankkitileille siirretyistä varoista pankkien turvallisuusyksiköiden kanssa tehtävän yhteistyön avulla. Valepoliisi-ilmiötä voidaan kuvailla tekotaltaan muuttuvaksi. Kaikenlainen huijaaminen poliisien, pankkien henkilökunnan ja muiden luottamusta herättävien tahojen nimissä on lisääntynyt Suomessa. Huijareilla on tapana soitettujen puheluiden lisäksi pyrkiä pääsemään vanhempien ihmisten koteihin sisälle, tarkoituksenaan tarkastaa näiden arvo-omaisuutta, aseita ja käteistä rahaa. (Poliisi 2018.)

Lisäksi poliisi tiedottaa omilla verkkosivuillaan valepoliisi-ilmiöön liittyvän rikollisuuden ehkäisemisestä seuraavasti:

Poliisi on varottanut ihmisiä eli viestinyt asiasta aktiivisesti sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Viestintään on pyydetty mukaan useita sidosryhmiä, jotka toimivat aktiivisesti mukana vanhustyössä, kuten Vanhustyön keskusliitto ja Suvanto ry. (Poliisi 2018.)

Poliisi, finanssiala ja muut valepoliisirikosten torjunnassa mukana olevat tahot vetoavat vanhempien ihmisten läheisiin, omaisiin ja muihin henkilöihin, jotka omien ammattiensa tai harrastustensa kautta ovat näiden vanhempien kanssa tekemisissä. Kyseisten henkilöiden tulisi neuvoa ja varoittaa vanhempia ihmisiä valepoliisirikoksista. (Poliisi 2018.)

Näistä rikoksista on hyvä puhua ja varottaa siitä, että varallisuuteen, pankkikortti- ja pankkitileihin liittyvät tiedot tulee pitää salassa eikä niitä saa

paljastaa, vaikka niitä tiedusteltaisiin ihan kenen tahansa nimissä. Poliisi ei niitä virkatehtävissään koskaan näin kysy. (Poliisi 2018.)

Valepoliisien tarkoituksena on hyötyä taloudellisesti uhristaan. Virkavallan anastukseen syyllistyneet henkilöt voivat esimerkiksi soittaa valitsemalleen uhrille ja pyrkiä saamaan tämän luovuttamaan pankkitunnuksensa tai vaikkapa kadonneen pankkikortin tunnusluvun. Valepoliisit voivat kertoa asianomistajalle erilaisia taustatarinoita kuten, että rikollinen on seurannut tätä pankkiautomaatilla asioinnin jälkeen. Valepoliisi voi myös kertoa asianomistajan pankkitilin olevan vaarassa. Soittajan uskottavuutta lisää se, että tämä kertoo asianomistajalle yksityiskohtaisesti sen, milloin ja missä tämä liikkui. (Rönbacka 2018.)

Valepoliisitoiminnan taustalla on poliisin käsityksen mukaan eräänlainen organisoitu rikollisryhmä, jossa eri toimijoille on määrätty omat roolinsa. Kyseiset toimijat tekevät valepoliisirikoksia järjestäytyneesti ympäri maata ja koko maassa. Valepoliisirikosten pääidea on se, että tekijä, uhri ja tilinsä rikollisten käyttöön antanut avunantaja eli bulvaani voivat toimia eri puolilta maata. Valepoliisirikokselle tyypillistä on se, että valepoliisin tekemä puhelinsoitto tulee numerosta, joka ei ole asianomistajalle entuudestaan tuttu. (Heino 2017.)

Valitessaan kohdetta valepoliisirikokseen, rikoksen tekijä pohtii riskejä, jotka siihen liittyvät. Tekijä pyrkii suoriutumaan teostaan helposti samalla kuitenkin saaden mahdollisimman suuren taloudellisen hyödyn. Tekijä pyrkii viimeiseen asti välttämään kiinnijäämistä. Valepoliisirikoksista valtaosa kohdistuu vanhempaan väestöön useasta eri syystä, joista suurin on se, että tekijä pitää vanhempia ihmisiä helppoina kohteina. Vanhempi väestö on pääasiassa erittäin luottavainen ja kunnioittava auktoriteetteja, eli tässä tapauksessa poliisia kohtaan. Rikoksen tekijät käyttävät tätä luottamusta ja kunnioitusta hyväkseen. Joissain tapauksissa vanhemman ihmisen kokema häpeä, huijauksen kohteeksi joutumisesta voi estää tätä ilmoittamasta asiasta poliisille. (Rönbacka 2018.)

Sisä-Suomen poliisilaitoksen rikosylikomisario Jari Kinnunen on kertonut 29.11.2017 Rikospaikka-ohjelmassa, että pääasiassa vanhempaan väestöön kohdistuneiden valepoliisihuijauksen taustalla ovat lähes poikkeuksetta romanit. Myös Kinnusen mukaan valepoliisiliemiö on niin sanotusti järjestäytyntä rikollisuutta, johon kuuluvat tekijät, välimiehet, bulvaanit ja uhrin eri puolilta maata. (Lehtinen 2017.)

Valepoliisirikoksen tekijä voi soittaa uhrilleen esimerkiksi poliisina tai pankkivirkailijana esiintyen. Uhrin numero voidaan valita satunnaisesti esimerkiksi numeropalvelusta, kuitenkin siten, että uhrin nimi viittaa iäkkäämpään ihmiseen. Tämän lisäksi rikoksen tekijät voivat seurata uhria kaupassa, selvittää tämän puhelinnumeron auton rekisterinumeron perusteella. Tekijät voivat myös selvittää uhrin yhteystiedot esimerkiksi eläkeläisjärjestön kautta. Uhrin vastattua puhelimeen, tätä painostetaan luovuttamaan pankkikortti ja sen tunnusluku tai pankkitunnukset. Soittava valepoliisi pyrkii vaikuttamaan mahdollisimman vakuuttavalta ja ammattimaiselta. Soittaja pyrkii pelottelemaan uhriaan kertomalla, että tämän pankkikortti tai tilitiedot ovat jo joutuneet rikollisten haltuun. Soittajan vakuuttavuutta lisää tämän käyttämä asiallinen kieli ja poliisin termistö. Poliisin termistön tekijä on luonnollisesti oppinut ollessaan itse poliisin asiakkaana. Joissain tapauksissa siviilipoliisia esittävä henkilö voi mennä uhrin ovelle tarkoituksenaan noutaa uhrin pankkikortti tutkimuksia varten. Valepoliisirikosten tekijät ovat joissain tapauksissa myös käyttäneet poliisivankilan vartijan virka-asua hyväkseen. (Rönbacka 2018.)

Poliisin mukaan petospuhelu noudattaa tietynlaista kaavaa, josta on kuitenkin muutamia erilaisia variaatioita. Tekijän tavoitteena on aina kiireeseen vedoten saada puhelimeen vastannut uhri kertomaan oma tilinumeronsa ja verkkopankkitunnuksensa. Tekijä voi kertoa puhelimesta esimerkiksi, että puhelimeen vastanneen uhrin tili on hakkeroitu ja poliisin tarkoituksena on palauttaa hänen rahansa. Toisessa versioista poliisiksi tekeytynyt soittaja kertoo poliisin saaneen tiedon, että tiliä yritetään väärinkäyttää ja että poliisin on saatava heti uhrin verkkopankkitunnukset teon estämiseksi. (Heino 2017.)

Valepoliisirikoksille ominaista on se, että niitä tehdään paljon viikonloppuisin ja virka-ajan ulkopuolella. Tämä selittyy siten, että virka-ajan ulkopuolella uhrin on hankalaa tavoittaa pankista ketään, joka neuvoisi asiassa. Valepoliisirikosten tekijät ovat sosiaalisesti taitavia ja tämäkin näkyy juuri siinä, miten ja milloin he tekevät valepoliisirikoksia. Mikäli valepoliisirikos ei onnistu ensimmäisen puhelun aikana, tekijät voivat painostaa uhriaan soittamalla tälle jatkuvasti uudelleen, jopa pitkin yötä. Tilanne on etenkin sellaiselle uhrille ahdistava ja epätoivoinen, jolla ei ole läheisiä, jotka neuvoisivat asiassa. (Rönbacka 2018.)

Valepoliisirikoksissa on useita eri toimijoita, joilla on omat roolinsa. Yhteyksien hankkijat, eli välimiehet keräävät uhrien tietoja, puhelinnumeroita ja osoitteita ja toimittavat ne eteenpäin päätekijöille, eli soittajille, jotka käyvät nämä tiedot läpi. Soittajat puhuvat uhrin kanssa puhelimesta ja ovat samalla valmiina kirjaamaan tietokoneelle uhrin antamat

pankkitunnukset. Tapauksissa, joissa uhri luovuttaa pankkikorttinsa, poliisina esiintyvä tekijä voi odottaa autossa uhrin osoitteen lähistöllä tarkoituksenaan lähteä uhrille soittavan henkilön merkistä noutamaan uhrin pankkikorttia. Uhrilta saatu rikoshyöty nostetaan käteisenä pankkiautomaatista ja luovutetaan eteenpäin ylemmälle taholle. Bulvaani on luovuttanut pankkitilinsä ja pankkikorttinsa valepoliisirikoksen tekemistä varten. Bulvaanit ovat yleensä huonosti toimeentulevia, velkasuhteessa olevia henkilöitä ja heidät pakotetaan mukaan valepoliisirikosten tekoon. Lisäksi valepoliisirikoksissa on omat järjestelijänsä, jotka ovat niin sanotusti koko ketjun huipulla ja he organisoivat valepoliisitoimintaa ja valepoliisirikoksia. Kyseiset henkilöt saavat itselleen suurimman osan rikoshyödystä. Saatu rikoshyöty käytetään pääasiassa erilaisen materian ostamiseen, pelaamiseen ja juhlimiseen. (Rönnpäck 2018.)

Useiden tämän vuoden aikana selvitettyjen ja ympäri Suomea tapahtuneiden valepoliisirikosten taustalta on löytynyt romani. Poliisi oli vuoden 2017 marraskuussa kirjannut jo yli 900 rikosilmoitusta valepoliisirikoksista tai niiden yrityksistä. Tällöin valepoliisirikoksilla aiheutetut taloudelliset vahingot olivat lähes miljoona euroa. (Lehtinen 2017.)

Vaikka valepoliisirikosten tekijät jäisivätkin teoistaan kiinni, on rikoshyödyn takaisinsaaminen erittäin hankalaa. Valepoliisiorganisaatioissa tapahtuvan kiristämisen ja väkivallalla uhkailun vuoksi kiinnijääneet eivät uskalla kertoa kuulusteluissa tietoja muista tekijöistä. Valepoliisiorganisaatioissa uhkaillaan erityisesti bulvaaneina toimineita tekijöitä. Poliisi on joissain määrin onnistunut saamaan valepoliisirikosten tekijöitä kiinni. Valepoliisi-ilmiössä itsessään ei näy rauhoittumisen tai laantumisen merkkejä, sillä osa tekijöistä on jäänyt valepoliisirikoksista kiinni jo kolmatta kertaa. Vuoden 2018 huhtikuuhun mennessä valepoliisirikoksista oli kirjattu jo yli 180 erillistä tapausta. Vuonna 2017 poliisi kirjasi yli 900 valepoliisitapauksiin liittyvää rikosilmoitusta. (Rönnpäck 2018.)

Epäiltyjen tekijöiden suomen kieli on erittäin sujuvaa ja he myös pystyvät puhelun aikana soveltamaan tai muuttamaan tarinaansa sen mukaan mitä uhri heille vastaa. Suuri osa teoista jää kuitenkin yrityksen asteelle. Poliisin mukaan minkäänlaisessa tilanteessa ei tule luovuttaa tai kertoa verkkopankki- tai pankkikorttitunnuksia ulkopuolisille henkilöille, eikä varsinkaan sitä kysyville. Poliisi ei koskaan kysy ihmisten verkkopankki- tai pankkikorttitunnuksia, sillä kyseiset tiedot ovat poliisille hyödyttömiä. (Heino 2017.)

Valepoliisirikosten seurauksia, eritoten taloudellisia vahinkoja on kuitenkin mahdollista ehkäistä joissain määrin. Yksityiset henkilöt voivat esimerkiksi asettaa omiin pankki- ja luotokortteihinsa nostorajat. Olisi tärkeää, että kyseinen nostoraja asetettaisiin luotto- ja pankkikorttien lisäksi myös verkkopankkiin. Myös valepoliisioittoja on mahdollista ennalta ehkäistä. Tähän hyvä keino on se, että asettaa oman puhelinnumeron salaiseksi, jolloin valepoliisit eivät sitä esimerkiksi numerotiedustelusta löydä. Lisäksi ennalta estävänä toimintana toimii valepoliisi-ilmiöstä tiedottaminen. Äärimmäisen tärkeää olisi, että tiedottamiseen käytettäisiin sellaisia kanavia, joilla on mahdollista tavoittaa suurin riskiryhmä eli iäkkäämmät henkilöt. Valepoliisi-ilmiöstä tehtävän onnistuneen tiedottamisen mahdollistaa tiedottamisen toisto ja useamman informaatiokanavan käyttö. Yhtenä hyvänä informaatiokanavana voisi toimia Ylen Kansanradio-ohjelma tai esimerkiksi televisio sellaisena aikana, jolloin tämä suurin riskiryhmä on kyseisten kanavien tavoitettavissa. (Rönnebacka 2018.)

Poliisin mukaan on erittäin tärkeää, että henkilö, joka on erehtynyt luovuttamaan verkkopankkitunnuksensa puhelimessa tuntemattomalle, ei häpeä asiaa vaan ilmoittaa siitä välittömästi kansalliseen hätänumeroon. Tällöin poliisin on mahdollisuus ryhtyä välittömästi toimiin asian selvittämiseksi. Kaikki eivät välttämättä ymmärrä asian tärkeyttä, joten on äärimmäisen tärkeää, että omaiset pitävät tällaisista henkilöistä huolta. (Heino 2017.)

2.5 Rikosnimikkeet

Valepoliisirikoksiin liittyvät rikosnimikkeet ovat pääasiassa virkavallan anastus ja petoksen eri muodot lievästä törkeään ja yrityksestä täytettyyn tekoon. Seuraavana avataan petoksen, törkeän petoksen ja virkavallan anastuksen teon tarkenteita siten kuin ne on Rikoslakiin kirjattu.

Petokseen syyllistyy henkilö

Joka, hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä taikka toista vahingoittaakseen, erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään tekemättä jotakin ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa erehtyneelle tai sille, jonka eduista tällä on ollut mahdollisuus määrätä, on tuomittava petoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (Rikoslaki 19.12.1889/39 § 36:1.)

Petoksesta tuomitaan myös se, joka 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa dataa syöttämällä, muuttamalla, tuhoamalla tai poistamalla taikka tietojärjestelmän toimintaan muuten puuttumalla saa aikaan tietojenkäsittelyn lopputuloksen vääristymisen ja siten aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa. Yritys on rangaistava. (Rikoslaki 19.12.1889/39 § 36:1.)

Törkeällä petoksella on useita erilaisia teon tarkenteita. Teon ei tarvitse täyttää kaikkia teon tarkenteita, vaan tapauskohtaisesti arvioidaan se, onko henkilö syyllistynyt törkeään petokseen. Törkeässä petoksessa voidaan esimerkiksi tavoitella huomattavaa hyötyä tai sillä voidaan aiheuttaa huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinkoa. Törkeässä petoksessa voidaan esimerkiksi käyttää hyväksi vastuulliseen asemaan perustuvaa erityistä luottamusta tai rikos tehdään käyttämällä hyväksi henkilön erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa. Täyttäessään teon tarkenteet osittain tai kokonaan ja teon ollessa kokonaan arvosteltuna törkeä, rikosentekijä syyllistyy törkeään petokseen. Törkeästä petoksesta tuomittava vähimmäisrangaistus on neljä kuukautta ja ankarin rangaistus neljä vuotta. Myös petoksen yritys on rangaistava teko. (Rikoslaki 19.12.1889/39 § 36:2.)

Virkavallan anastukseen syyllistyy henkilö

Joka toista erehdyttääkseen ilman lakiin perustuvaa oikeutta ryhtyy toimeen, jonka vain julkista valtaa käyttävä toimivaltainen viranomainen saa tehdä, tai muuten esiintyy virkatehtävässä olevana julkista valtaa käyttävänä virkamiehenä, on tuomittava virkavallan anastuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (Rikoslaki 19.12.1889/39 § 16:9.)

2.6 Valepoliisirikosten tutkinnassa käytettävät pakkokeinot

Valepoliisirikosten tutkinnassa on mahdollisuus useiden eri pakkokeinojen käyttöön, joista yleisimpinä pidetään kiinniottamista, pidättämistä, vangitsemista ja televalvontaa. Kaikilla kyseisillä pakkokeinoilla on edellytyksiä, joiden mukaan niitä voidaan suorittaa. Seuraavana avataan edellä mainittujen pakkokeinojen edellytyksiä siten kuin ne on pakkokeinolakiin kirjattu.

Poliisimiehen kiinniotto-oikeuden mukaan poliisilla on oikeus rikoksen selvittämistä varten ottaa kiinni joko verekseltä tai pakenemasta tavattu rikoksesta epäilty. Lisäksi poliisi saa

ottaa rikoksesta epäillyn kiinni, joka on määrätty joko pidätettäväksi tai vangittavaksi. Poliisimies saa myös ottaa kiinni vastaajan tuomioistuimen pääkäsitteilyn ja päätösharkinnan aikana, jonka vangitsemisesta on esitetty vaatimus tuomitsemisen yhteydessä. Tämä tulee kuitenkin kyseeseen vain silloin, kun vastaajan kiinniottaminen on tarpeellista hänen poistumisensa estämiseksi. Poliisi saa ottaa rikoksesta epäillyn kiinni myös silloin, kun pidättämisen edellytykset täyttyvät, mikäli pidättäminen voisi muuten vaarantua. Tällöin kiinniottoa suorittava poliisimies ei tarvitse pidättämismääräystä. Kiinniotosta on kuitenkin ilmoitettava pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle viipymättä. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on päätettävä 24 tunnin kuluessa kiinniotosta siitä, onko kiinniotettu henkilö vapautettava vai pidätettävä. Pidättämisen edellytysten on täytyttävä, mikäli kiinniottoa jatketaan yli 12 tuntia. (Pakkokeinolaki 806/2011 § 2:1.)

Jotta henkilö voitaisiin pidättää, tulee pidättämisen edellytysten täytyä. Kyseisiä edellytyksiä on useampi, joten henkilön pidättämisestä tehdään päätös tapauskohtaisesti. Mikäli henkilö on todennäköisin syin epäiltynä rikoksesta, hänet saadaan pidättää, mikäli kyseisestä rikoksesta ei ole säädetty kahta vuotta vankeutta lievempää rangaistusta. Todennäköisin syin rikoksesta epäilty voidaan pidättää myös, mikäli rikoksesta on säädetty lievempi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta, mutta ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Tällöin kuitenkin epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden tai muiden seikkojen perusteella on syytä epäillä, että hän esimerkiksi lähtisi pakoon tai pyrkisi muulla tavoin karttamaan esitutkintaa, oikeudenkäyntiä ja mahdollista rangaistuksen täytäntöönpanoa. Muita tällaisia olosuhteita tai seikkoja voivat olla se, että epäilty vaikeuttaa asian selvittämistä turmelemalla, muuttamalla, hävittämällä tai kätkemällä rikokseen liittyvää todistusaineistoa. Epäillyn mahdollinen pyrkimys vaikuttaa asianomistajaan, todistajaan, asiantuntijaan, rikoskumppaniinsa ja rikollisen toiminnan jatkaminen voidaan myös katsoa tällaisiksi olosuhteiksi tai seikoiksi. Seikkoihin ja olosuhteisiin lukeutuu myös epäillyn tuntemattomuus poliisille ja se, että tämä ei suostu ilmoittamaan nimeään, tai osoitetaan taikka antaa itsestään virheellisiä tietoja. Epäillyllä ei ole Suomessa vankinaista asuntoa ja on todennäköistä, että hän pyrkii karttamaan esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa poistumalla maasta. Myös tämä katsotaan epäillyn henkilökohtaisiksi olosuhteiksi tai niin sanotuiksi muiksi seikoiksi. (Pakkokeinolaki 806/2011 § 2:5.)

Henkilö saadaan pidättää myös silloin, mikäli pidättäminen on odotettavissa olevan lisäselvityksen vuoksi erittäin tärkeää. Tällöin kuitenkin pidättämisen edellytysten tulee täytyä ja

henkilön täytyy luonnollisesti olla epäilty rikoksesta. Rikollisen teon tehnyttä, alle 15-vuotiasta epäiltyä ei saa pidättää. (Pakkokeinolaki 806/2011 § 2:5.)

Tuomioistuin voi määrätä rikoksesta todennäköisin syin epäillyn vangittavaksi silloin, kun vangitsemisvaatimuksen esittämiseen oikeutettu näin vaatii. Tällöin kuitenkin vangitsemisen edellytysten tulee täytyä ja vangitsemisen tulee olla erittäin tärkeää odotettavissa olevan lisäselvityksen vuoksi. Joissain tapauksissa vangitsemisasi on käsiteltävä uudelleen ja tästä määrätään pakkokeinolain kolmannen luvun 11 §:ssä. Tuomioistuin voi siirtää vangitsemisasi uudelleen käsittelyn syyteasiassa toimivaltaiselle tuomioistuimelle, mikäli vangitsemisvaatimuksen tekijä näin pyytää. Tällöin tuomioistuimen on ilmoitettava päätöksestään heti tälle tuomioistuimelle. Rikoksesta todennäköisin syin epäilty saadaan vangita, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta ja jos epäillyn henkilökohtaisten olosuhteiden, luovuttamispyyntöön sisällytettävien rikosten määrän tai laadun taikka muiden vastaavien seikkojen perusteella on syytä epäillä, ettei hän saavu vapaaehtoisesti Suomeen syytetoimenpiteitä varten. Tällöin kuitenkin henkilön luovuttamista Suomeen on pyydetty. Rikollisen teon tehnyttä, alle 15-vuotiasta epäiltyä ei saada vangita. (Pakkokeinolaki 806/2011 § 2:11.)

Televalvonnassa on kyse tunnistamistietojen hankkimisesta viestistä, joka on lähetetty pakkokeinolain 3 §:ssä tarkoitettuun viestintäverkkoon kytketystä teleosoitteesta tai telepäätelaitteesta taikka vastaanotettu tällaiseen osoitteeseen tai laitteeseen. Lisäksi tunnistamistietojen hankkimista on teleosoitteen tai telepäätelaitteen sijaintitiedon etsiminen. Lisäksi televalvonnan alle kuuluu telepäätelaitteen tai teleosoitteen käytön tilapäinen estäminen. (Pakkokeinolaki 806/2011 § 10:7.)

Edellä mainitulla tunnistamistiedolla tarkoitetaan sähköisen viestinnän tietosuojalain 2 §:n 8 kohdassa tarkoitettua tilaajaan tai käyttäjään yhdistettävissä olevaa viestiä koskevaa tietoa, jota käsitellään viestintäverkoissa viestien jakelemiseksi, siirtämiseksi tai tarjolla pitämiseksi. Rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai oletettavasti muuten käyttämään teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen voidaan suorittaa televalvontaa, mikäli esitutkintaviranomaisella on tähän lupa. Tällöin kuitenkin epäiltyä on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta tai telepäätelaitetta taikka teleosoitetta on käytetty rikoksen teossa, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. (Pakkokeinolaki 806/2011 § 10:6 & 7.)

Televalvontaa on myös mahdollista suorittaa esimerkiksi asianomistajan, eli teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella. Tällä tarkoitetaan sitä, että esitutkintaviranomaisen saa kohdistaa televalvontaa asianomistajan, todistajan, muun henkilön tai rikoksesta epäillyn suostumuksella tämän hallitsemaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen. Tällöin kuitenkin kysymyksessä täytyy olla rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. (Pakkokeinolaki 806/2011 § 10:7.)

2.7 Valepoliisirikosten tekotapoja muistuttavat rikokset

Valepoliisirikosten ohella myös muunlaisiin petoksiin syyllistyvillä henkilöillä on käytössään useita eri tekotapoja rikoshyödyn saamiseksi. Ajankohtaisia ja poliisin tietoon tulleita tekotapoja ovat niin sanotut nigerialaiskirjeet, internet-kaupat, nettirakkaat, internet-rahapelit, phishing, sijoituspetokset, lomaosakehuijaukset ja laskun muotoon laaditut tarjouskirjeet. (Poliisi 2018.)

Sähköpostitse lähetetään edelleen perinteisiä ns. nigerialaiskirjeitä, joissa yritetään huijata rahaa erilaisilla peitetarinoilla. Tarinoissa vedotaan joko ihmisten auttamishaluun tai haluun saada helppoa rahaa, välillä molempiin yhtä aikaa. Tavallisia ovat myös ilmoitukset huomattavista lotto- tai arpajaisvoitoista, vaikka viestin saaja ei olisi mihinkään arpajaisiin osallistunutkaan. Poliisi neuvoo hävittämään tällaiset viestit roskapostina. Niihin ei pidä vastata, eikä niitä tarvitse lähettää poliisille. (Poliisi 2018.)

Uhreihin voivat ottaa yhteyttä myös niin sanotut petolliset nettirakkaat, joiden tarkoituksena on myös saada taloudellista hyötyä uhreiltaan. Kyseinen huijaustilanne voi saada alkunsa esimerkiksi internetin keskustelu- tai seuranhakupalstoilla. Tämän lisäksi internetin eri kauppapaikoilla ja esimerkiksi sijoitusten sekä lomaosakkeiden kaupassa tapahtuu erinäisiä huijauksia jonkin verran. Myyjän epärehellisyyttä on syytä epäillä ainakin silloin, mikäli tämä painostaa tekemään kaupat nopeasti ja myyjäyrityksestä ei löydy kelvollisia taustatietoja. Tämän lisäksi kannattaa harkita erityisen tarkkaan sellaisia edullisia tarjouksia, jotka koskevat ainoastaan ”sinua”. Mikäli tarjous tai tuote tuntuu liian hyvältä ollakseen totta, se ei yleensä olekaan totta. (Poliisi 2018.)

Poliisilla on vähäiset mahdollisuudet auttamiseen sellaisissa tapauksissa, joissa huijaukset tapahtuvat ulkomailta käsin. Suomen poliisilla ei ole toimivaltuuksia Suomen rajojen ulkopuolella. Suurten kielialueiden maiden kansalaiset ovat erittäin tietoisia huijatuksi tulemisen

mahdollisuudesta verrattuna suomalaisiin. Suomalaisilla sen sijaan on tapana olla liian hyväuskoisia ja sinisilmäisiä. (Poliisi 2018.)

2.8 Poliisin tiedottaminen valepoliisirikoksista

Poliisihallitus on reagoinut valepoliisi-ilmiöön tekemällä sisäministeriölle esitykset lainsäädännön kehittämiseksi asiassa. Huolestuttavaa valepoliisi-ilmiössä on se, että rikokset kohdistuvat haavoittuvassa asemassa olevaan vanhempaan väestöön. (Poliisihallitus 2017.)

Poliisihallitus kertoo 27.10.2017 tekemässään tiedotteessa, että valepoliisirikoksista on syntynyt Suomeen vakava ongelma. Tämän johdosta virkavallan anastuksista ja niihin liittyvistä petosrikoksista kirjattiin vuoden 2017 marraskuun loppuun mennessä lähes 800 rikosilmoitusta. Valepoliisi-ilmiö on tekotavaltaan muuttuva. Kaikentyyppinen huijaaminen poliisin, pankkien ja muiden luottamusta herättävien tahojen nimissä on lisääntynyt. Puhelinsoittojen lisäksi rikoksesta epäillyt ovat myös pyrkineet pääsemään vanhemman väestön asuntoihin sisään tarkoituksenaan ”tarkastaa” näiden arvo-omaisuutta, käteistä rahaa ja aseita.

Poliisihallitus teki vuonna 2016 esityksen lainsäädäntömuutokseksi, jotta rangaistuksia virkavallan anastamisissa kovennettaisiin. Tämä mahdollistaisi muun muassa salaisten pakkokeinojen kuten telekuuntelun käytön ja lisäksi ennalta estävyyttä sekä tehostaisi rikosten selvittämismahdollisuuksia. (Poliisihallitus 2017.)

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen mainitsee poliisihallituksen tiedotteessa seuraavasti:

Valepoliisirikosten ennalta ehkäisyssä on entisestään lisätty yhteistyötä poliisin sekä muun muassa finanssialan ja vanhustyötä tekevien sidosryhmien kanssa. Varoitamme erityisesti iäkkäitä ihmisiä, jotka ovat valepoliisi-ilmiön mahdollisia kohteita siitä, että varallisuuteen sekä pankkikortti- ja pankkitileihin liittyvät tiedot on pidettävä salassa eivätkä poliisit niitä virkatehtävissään koskaan kysy. (EML 2017.)

Poliisi aloitti vuonna 2017 kampanjan, jonka tarkoituksena ja tavoitteena oli ennalta estää valepoliisien huijausrikoksia. Poliisi tuotti yhdessä finanssialan sekä vanhus- ja eläkeläisjärjestöjen kanssa materiaalia ennalta ehkäisyn tueksi. Kyseistä materiaalia olivat erilaiset

tarrat, joita pystyy esimerkiksi liimaamaan iäkkäiden henkilöiden jääkaappien oviin. Tarroja on mahdollista pyytää poliisilaitoksen viestinnästä. (Tiainen-Broms 2017.)

Poliisin verkkosivuilla on tietoa ilmiöstä sekä ohje, miten rahat voidaan suojata huijareilta. Ohje voidaan tulostaa ja sitä voidaan jakaa erilaisissa tilaisuuksissa tai ottaa mukaan sellaisiin tilanteisiin, joissa ollaan tekemisissä ikäihmisten tai heidän omaistensa tai hoitajien kanssa. (Tiainen-Broms 2017.)

SUOJAA RAHASI HUIJAREILTA

> PUHELIMESSA

- Älä koskaan kerro verkkopankkitunnuksia tai maksukortin tunnuslukua. Niitä eivät kysele poliisi, pankki tai kukaan muukaan viranomainen.
- Huijari voi soittaa monta kertaa ja vedota, että tunnusten saamisella on kiire tai että on tapahtunut rikos. Hän voi kertoa myös rahojesi olevan vaarassa.
- Älä vie pankkikorttiasi ovelle tai ulkona odottavalle vieraille henkilölle, vaikka näin käskettäisiin.
- Ilmoita pankkitietojen kyselyistä nopeasti hätänumeroon 112.
- Älä lainaa älypuhelimiasi kenellekään, koska puhelimestasi voidaan saada suora yhteys pankkiin.

> OVELLE TULEVAT HUIJARIT

- Älä päästä sisälle ketään tuntematonta henkilöä.
- Muista, että huijari voi pukeutua siististi ja käyttäytyä kohteliaasti.
- Tunnistat oikean poliisin virkapuvusta. Siviilipukuinen poliisi esittää aina virkamerkin.

YLEINEN HÄTÄNUMERO

112

Poliisin yhteystiedot ja aukioloajat internetissä:
poliisi.fi/yhteystiedot
Lisää tietoa:
korttiturvallisuus.fi/verkossa

> PANKKIAUTOMAATILLA

- Älä pidä tunnuslukuja mukana.
- Laita toinen käsi tai jokin esine suojaksi, kun näppäilet tunnuslukua.
- Älä nosta enempää käteistä kuin mitä todella tarvitset. Maksa mieluummin pankkikortilla.
- Huijari voi häiritä asioimistasi esimerkiksi pudottamalla setelin maahan. Hän vie korttisi, kun otat setelin maasta.

> PANKKITILIT JA PANKKIKORTIT

- Käytä päivittäisasiointiin tiliä, jolla ei ole suuria summia. Tähän tiliin kannattaa kytkeä maksukortti ja verkkopankkitunnuksesi.
- Aseta korttitilille nostonrajat, esimerkiksi päiväkohtainen nostoraja.
- Poista tililtäsi verkko-ostamisen mahdollisuus tai määritä ostokselle yläraja.
- Laita näkyväle paikalle pankkikortin sulkupalvelun numero, johon voit tehdä ilmoituksen.

> PANKKIASIAT TIETOKONEELLA

- Pidä verkkopankkitunnuksesi piilossa. Älä säilytä niitä tietokoneen vieressä.
- Huolehdi, että tietokoneessasi on ajan tasalla oleva virusturva ja palomuuuri.
- Älä avaa sähköpostiin tulleita liitteitä tai linkkejä, jos et ole varma niiden sisällön turvallisuudesta.
- Pankki ei kysy sähköpostilla tunnuksiasi.

POLIISI

Kuva 1. Poliisin ohje rahojen suojaamisesta (Kuva: Poliisi 2017).

Verkkosivulla on myös tulostettavia ja leikattavia muistilappuja, joita voidaan kiinnittää magneetilla sopivaan paikkaan, jos staattista tarraa ei ole saatavilla. Muistilappujen sanoma on sama kuin tarroissa: Älä kerro verkkopankin tai maksukortin tunnuksia kenellekään – ei vaikka kysyjä kertoisi olevansa poliisi. (Tiainen-Broms 2017.)

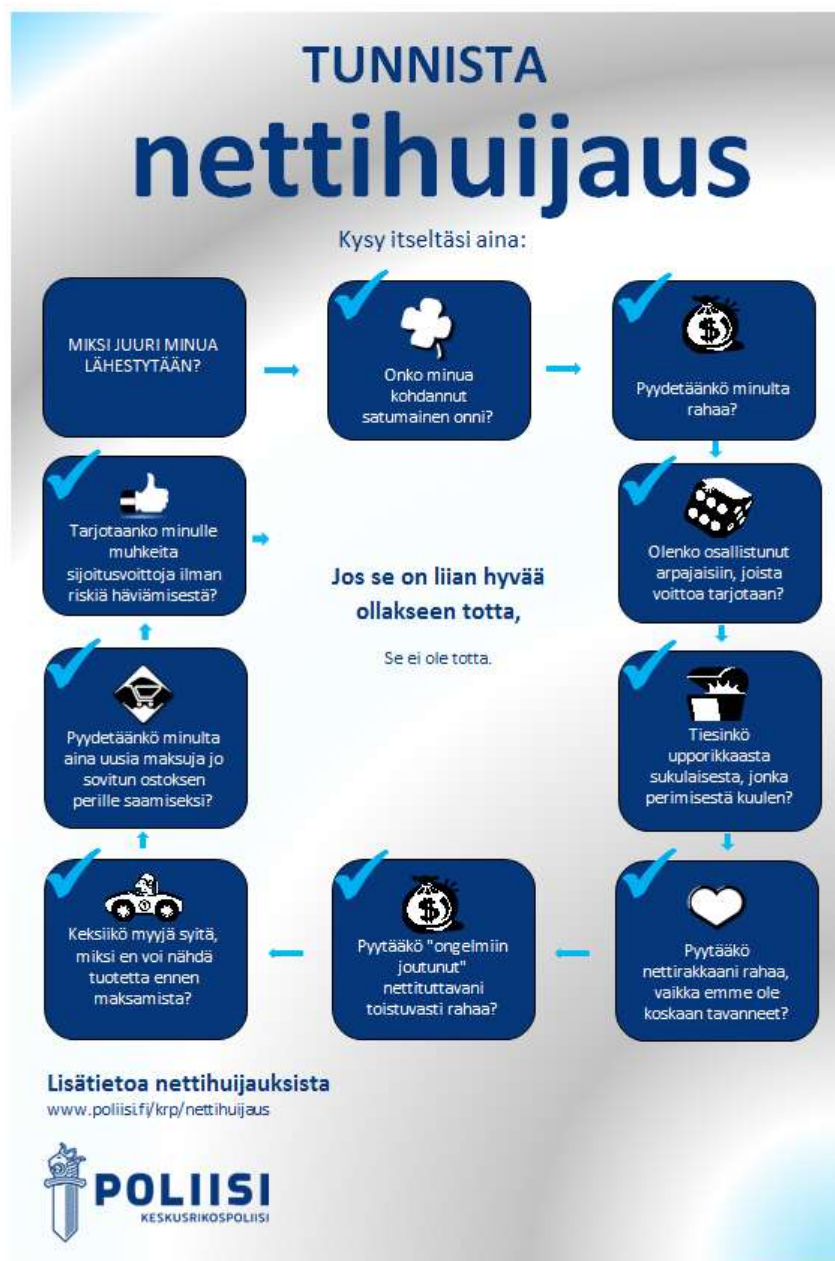
Kuva 2. Poliisin ohjetarra. (Kuva: Poliisi 2017).

2.9 Erilaisten huijausten tunnistaminen

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (2014.) on tehnyt verkkosivuilleen toimintaohjeen henkilöille, jotka kokevat tulleen huijatuksi. Lisäksi sivuilla annetaan myös ajankohtaista tietoa huijauksista ja neuvoja erilaisten huijausten tunnistamiseen ja estämiseen.

Mikäli henkilön pankkitililtä on tehty aiheettomia veloituksia ilman tämän suostumusta, tulee siitä reklamoida myyjälle kirjallisesti ja ottaa yhteys omaan pankkiin. Pankkiin tulee

ilmoittaa, että veloitukset on tehty ilman suostumusta. Mikäli esimerkiksi luotto- tai pankkikortin tiedot taikka verkkopankkitunnukset ovat päätyneet väärin käsiin, tulee siitä ilmoittaa poliisille. Mikäli henkilö on tilannut verkkokaupasta tuotteen ja tililtä on veloitettu sen hinta, mutta tilausta ei toimiteta eikä asiakaspalveluun saada yhteyttä, tulee tämän tilannekohtaisesti toimia seuraavasti: Asiakkaan tulee ottaa yhteyttä kuluttajaneuvontaan, mikäli kyseessä on kotimainen verkkokauppa. Asiakkaan tulee olla yhteydessä Euroopan kuluttajakeskukseen silloin, kun verkkokauppa on toisesta EU-maasta, Norjasta tai Islannista. Maksukortin myöntäjään tulee olla yhteydessä silloin, kun ostokset on maksettu luottokortilla. Asiakkaan ei tulisi hävetä huijatuksi tulemista vaan olla yhteydessä viranomaisiin mahdollisimman pian. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Kuva 3. Keskusrikospoliisin ohje nettihuijauksen tunnistamiseksi. (Kuva: KRP 2017).

3 TUTKIMUS

3.1 Tutkimuskysymys

Tutkimuskysymykseni on seuraava: Mitä ovat Oulun- ja Lounais-Suomen poliisilaitosten menetelmät ja käytännöt valepoliisirikollisuuden tutkinnassa ja torjunnassa? Lisäksi kyseinen kysymys on jaettu yhdeksään erilaiseen teemaan, joita on hyödynnetty teemahaastattelussa. Teemat lueteltu seuraavana.

- Valepoliisi-ilmiö
- Tutkinnan kulku ja sen kaavamaiset vaiheet
- Pakkokeinot
- Tutkinnan kesto
- Rikoshyödyn palauttaminen
- Poliisin ja pankkien yhteistyö
- Valepoliisiorganisaatio
- Yhteistyö ja verkostoituminen
- Juttujen keskittäminen

Opinnäytetyössäni teemat on lueteltu otsikoittain ja niiden alle on koottu kolmen eri haastateltavan vastaukset ja näkemykset kyseisistä asioista.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Pääsääntö on, että mitä vähemmän ilmiöstä tiedetään, sitä todennäköisimmin kysymykseen tulee ainoastaan kvalitatiivinen tutkimus (Kananen 2015, 70).

Valepoliisirikollisuus on tuore ilmiö, josta ei ole ehditty vielä kerätä paljoa tietoa ja se on myös poliisin keskuudessa osalle henkilöstöstä tuntematonta aluetta. Edellä lainatun Kananen (2015.) lauseen mukaan oma tutkimusongelmani siis sopii kvalitatiivisena tutkimuksena tehtäväksi.

Laadullisen tutkimuksen avulla pystytään mahdollistamaan ilmiön ymmärtäminen, eli se, mistä ilmiössä on kokonaisuudessaan kyse. Tämän pohjalta on mahdollista kehittää ilmiötä

selittäviä hypoteeseja, teorioita ja oletuksia siitä, miten ilmiö käytännössä toimii. (Trochim ym. 2008, 143.)

Opinnäytteessäni tehtävä kvalitatiivinen ilmiön kuvaus on parempi vaihtoehto kuin kvantitatiivinen, sillä työssäni kuvaan valepoliisi-ilmiötä pääsääntöisesti tekstin avulla. Lisäksi työni kvalitatiivista näkökulmaa tukee se, että olen kerännyt kolmelta eri haastateltavalta analysoitavaa materiaalia noin kaksikymmentä sivua. Analysoin kyseistä materiaalia ja vertailen haastateltavien vastauksia keskenään. Keräämäni aineisto ei ole kokonaisuudessaan faktatietoa, vaan enemmänkin yksittäisten henkilöiden mielipiteitä ja kokemuksia esittelemistäni teemoista. Tämä tarkoittaa sitä, että vastaukset eivät välttämättä ole ainoa oikea ratkaisu tiettyyn teemaan, vaan niissä piilee myös pieniä epävarmuustekijöitä.

Valitsin opinnäytteeni aineistonkeruumenetelmäksi siis teemahaastattelun. Kanasen (2015, 148.) mukaan teemahaastattelussa käytettävät teemat ovat eräänlaisia keskustelun aiheita, jotka ovat laaja-alaisia ja joihin ei voida vastata lyhyesti. Haastattelu tarkoittaa sananmukaisesti tutkijan ja tutkittavan välistä face-to-face-kontaktia keskustellen.

Teemahaastattelun avulla sain haastateltavilta avoimia vastauksia eri teemoihin liittyen. Teemojen esittämisen ohella keskustelu saattoi hieman rönsyillä teemasta riippuen, enkä keskeyttänyt haastateltavaa heti, kun olin saanut esittämäni kysymykseen vastauksen.

Työtäni varten kokosin teemahaastattelurungon ja siihen yhdeksän eri teemaa tutkimuskysymykseni ratkaisemiseksi. Haastattelin kolmea eri poliisia kyseisen teemahaastattelurungon avulla ja äänitin jokaisen haastattelun. Tämän jälkeen litteroin tallentamani haastattelun parempaan, eli käytännössä luettavaan muotoon.

Kvalitatiivisessa yhteiskuntatutkimuksessa tutkijan etukäteen laatimien kysymysten asemasta tutkimushenkilöt saavat suhteellisen vapaamuotoisesti kertoa aihealueeseen liittyvistä kokemuksistaan ja mielipiteistään esim. syvähaastatteluissa tai ryhmätilanteessa. Tämä ns. ymmärtävä menetelmä antaa mahdollisuuden kartoittaa yhteiskuntailmiöitä niiden kaikessa rikkaudessaan. Sitä käytetään joko itsenäisenä tutkimusmenetelmänä tai yhdessä kvantitatiivisen tutkimuksen kanssa. (Tilastokeskus 2018.)

3.3 Tutkimuksen rajaaminen

Olen rajannut oman tutkimukseni alueellisesti Lounais-Suomen ja Oulun alueille. Haastattelemistani poliiseista kaksi työskentelee Lounais-Suomen poliisilaitoksella ja yksi Oulun poliisilaitoksella. Kyseisillä alueilla on tapahtunut ja ollut tutkinnassa useita valepoliisita-pauksia, joten koin kyseisten henkilöiden haastattelun oleelliseksi opinnäytteeni kannalta. Tutkimusongelmani on rajattu koskemaan erilaisia keinoja ja käytäntöjä valepoliisirikosten tutkinnassa ja torjunnassa, mutta sivuan myös valepoliisi-ilmiötä, sen asianomistajia ja tekijöitä kertomalla niistä tarkemmin. Valepoliisirikosten tutkinnan menetelmien sekä käytäntöjen ymmärtäminen vaatii käsitystä koko valepoliisi-ilmiöstä. Täten koen oleelliseksi kertoa myös ilmiöstä itsestään.

3.4 Haastattelut

Valitsin ensimmäiseksi haastateltavakseni Lounais-Suomen poliisilaitoksella työskentelevän tutkijan. Tiesin jo entuudestaan, että kyseinen tutkija on työskennellyt valepoliisirikosten parissa. Toinen haastateltava työssäni on myös töissä Lounais-Suomen poliisilaitoksella tutkinnanjohtajana. Hänellä on takanaan vankka kokemus tutkinnanjohtajan asemasta ja hänellä on tämän lisäksi laaja tietoperusta valepoliisirikollisuudesta. Kolmas haastateltava on tutkijana Oulun poliisilaitoksella. Kyseinen tutkija on työskennellyt valepoliisirikosten saralla noin vuoden ajan ja tutkinut tapauksia, joiden rikoshyöty on ollut monia kymmeniä tuhansia euroja. Haastattelut olivat kaikki kestoltaan eri mittaisia. Lyhin haastattelu kesti 35 minuuttia, toiseksi lyhin 43 minuuttia ja pisin 57 minuuttia. Haastatteluista tuli analysoitavaa materiaalia yhteensä noin 23 sivua.

Haastatteluni suoritin 5.6.2018 ja 5.7.2018 Lounais-Suomen poliisilaitoksella. Ensimmäinen haastatteluista käytiin kasvotusten ja toinen videon välityksellä. Kolmas haastatteluista suoritettiin Oulun poliisilaitoksella 14.7.2018 kasvotusten. Suoritin haastatteluni teemahaastatteluina. Haastatteluja varten olin suunnitellut 9 teemaa valepoliisirikollisuuteen liittyen. Kaikki teemat olivat jokaiselle haastateltavalle samat. Teemojen kautta pyrin herättämään haastateltavassa ajatuksia sekä minun ja haastateltavan välillä keskustelua kyseisistä aiheista. Teemahaastattelun tavoin, annoin haastateltavalle vapauden vastata esittämiini teemoihin laajasti ja kertoa pohtien kyseisistä aihealueista.

Ensimmäisenä teemana kaikissa haastatteluissa oli valepoliisi-ilmiö. Tämän teeman avulla oli tarkoituksena selvittää sitä, millä tavoin valepoliisi-ilmiö on näyttäytynyt haastateltavan poliisilaitoksen alueella. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää sitä, miten haastateltava kokee ja näkee valepoliisi-ilmiön ylipäättään Suomessa. Valepoliisi-ilmiö teeman avulla päästiin koko haastatteluun paremmin sisälle, kun haastateltava sai kertoa ilmiöstä yleisesti.

Tutkinnan kulku ja sen kaavamaiset vaiheet olivat seuraavana teemana. Tämän teeman tarkoituksena oli avata juurikin opinnäytetyön tutkimusongelmaa eli sitä, millä keinoilla ja käytännöillä valepoliisirikoksia tutkitaan.

Pakkokeinot liittyvät olennaisesti valepoliisirikosten tutkintaan, joten sen valitseminen yhdeksi teemaksi oli selvää. Kaikilta haastateltavilta saadut vastaukset pakkokeinojen osalta tukivat toisiaan kuitenkin pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta. Pakkokeinot- teema oli juurikin yksi niistä teemoista, jotka auttoivat tutkimusongelman selvittämisessä.

Yhtenä teemana oli tutkinnan kesto, jonka avulla pyrittiin selvittämään sitä, voidaanko valepoliisirikosten tutkintaa kategorisoida johonkin tiettyyn rajattuun aikakategoriaan, vai onko tutkinnan kesto lähtökohtaisesti juttukohtaista. Tutkinnan kesto liittyy oleellisesti pakkokeino- ja tutkinnan kulku ja sen kaavamaiset vaiheet – teemoihin.

Rikoshyödyn palauttaminen- teeman avulla pyrittiin avaamaan sitä, millaisissa tapauksissa rikoshyödyn palauttaminen on mahdollista ja miten siinä onnistutaan. Kyseiseen teemaan sai vastauksen myös osittain pakkokeinot sekä tutkinnan kulku ja sen kaavamaiset vaiheet teemojen kautta. Kaikki kolme teemaa liittyivät oleellisesti toisiinsa ja koko valepoliisirikosten selvittämisprosessiin.

Poliisin ja pankkien yhteistyö- teeman avulla pyrittiin selvittämään yhteistyötä ja yhteistyömahdollisuuksia, jota poliisi ja eri pankit tekevät. Kyseisten tahojen yhteistyö liittyy oleellisesti valepoliisirikosten tutkintaan, tutkinnan kulkuun ja rikoshyödyn palauttamiseen. Lisäksi yhdeltä haastateltavista saatiin hyödyllisiä ehdotuksia siihen, kuinka kyseistä yhteistyötä olisi mahdollista kehittää.

Valepoliisiorganisaatio- teeman avulla pyrittiin kertomaan tarkemmin henkilöistä, jotka toimivat valepoliisirikoksia tekevässä organisaatiossa. Teeman avulla on mahdollista selventää lukijan käsitystä siitä, keitä eri henkilöt valepoliisiorganisaatiossa ovat ja mitkä ovat heidän

tehtäviään. Valepoliisiorganisaation tarkempi avaaminen on mielestäni tutkimusongelman kannalta äärimmäisen tärkeää, sillä valepoliisirikoksia tutkivan henkilön tulee olla tietoinen siitä, millaisia ja minkälaisissa tehtävissä olevia henkilöitä kyseiseen organisaatioon kuuluu.

Juttujen keskittäminen- teemalla pyrittiin herättämään haastateltavassa ajatuksia siitä, olisiko valepoliisijuttujen tutkinnan siirtäminen tietyille ryhmälle järkevää. Teeman avulla pyrittiin saamaan haastateltava kertomaan juttujen keskittämisen hyödyistä ja huonoista puolia.

Haastattelussa perehdyttiin myös poliisin tekemään sisäiseen yhteistyöhön valepoliisirikosten tutkinnassa. Tarkoituksena oli selvittää, minkälaista yhteistyötä erilaiset sidosryhmät ja yksittäiset tutkijat tekevät. Valepoliisi-ilmiön laajuuden vuoksi poliisin sisäisellä yhteistyöllä on suuri merkitys rikosten selvittämisen kannalta.

3.5 Aineiston käsittely

Analysoin keräämääni materiaalia ja pyrin muodostamaan haastateltavien vastausten avulla vastauksen jokaiseen esittämääni teemaan ja tätä kautta saamaan vastauksen tutkimuskysymykseeni. Opinnäytetyössä käyttämäni materiaalin analyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Keräämäni materiaali oli aluksi erimitallista. Materiaalin keruun jälkeen yhteismitallistamisen, jonka jälkeen sen analysoiminen oli mahdollista suorittaa lukemalla.

Fyysisen maailman aineistot muodostuvat havainnoinnista, haastatteluista ja dokumenteista, jotka muutetaan tekstimuotoon. Kyseiset aineistot ovat mahdollista yhteismitallistaa tekstimuotoon, jolloin aineistojen käsittely yhdellä analyysimenetelmällä mahdollistuu. Tällöin analyysimenetelmällä hyödynnetään tekstiaineistoa. Haastatteluiden avulla saatu aineisto on yleensä nauhoitettu, jolloin se tulee saada tekstimuotoon. Nauhoituksia kuuntelemalla on lisäksi mahdollista ymmärtää aineistoa tutkittavan ilmiön kannalta. Suppeiden aineistojen kohdalla yhteismitallistaminen ei välttämättä tule kyseeseen. (Kananen 2015, 162.)

Sisällönanalyysin menetelmällä on mahdollista analysoida erilaisia dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Erilaisia dokumentteja tässä yhteydessä ovat muun muassa kirjat, artikkelit ja haastattelut. Dokumentiksi voidaan kutsua melkein mitä tahansa kirjalliseen muotoon saatettua materiaalia. Sisällönanalyysin tarkoituksena on saada tutkittavasta

ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysia voidaan kutsua myös tekstianalyysiksi. (Tuomi ym. 2002, 117.)

Sisällönanalyysi etenee siten, että ensimmäisenä suoritetaan alkuperäisdatan pelkistäminen, eli redusointi. Redusoinnissa aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen materiaali pois. Redusointia voidaan kuvailla materiaalin pilkkomiseksi osiin ja tiivistämiseksi. Datan redusoinnin jälkeen aineisto klusteroidaan, eli ryhmitellään. Tällöin data voidaan jakaa esimerkiksi eri teemojen alaisuuteen. Klusteroinnin tarkoituksena on käydä aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset läpi tarkasti. Lisäksi klusterointiin kuuluu samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien etsiminen aineistosta. Tämän jälkeen samaa ilmiötä kuvaavat termit jaotellaan ryhmiin ja yhdistetään eri luokiksi, joista muodostuvat alaluokat. Alaluokat, eli teemat nimetään sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Klusteroinnin jälkeen suoritetaan abstrahointi eli käsitteellistäminen. Käsitteellistämässä erotellaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto, jonka perusteella on mahdollista muodostaa teoreettisia käsitteitä. (Tuomi ym. 2002, 123—125.)

Aineiston keräämisessä, eli teemahaastatteluissa koin ongelmalliseksi sen, miten saada haastateltavat kertomaan riittävän laajasti tiettyihin teemoihin liittyen. Ratkaisin tämän siten, että teemojen lisäksi esitin haastatteluissa myös tarkentavia kysymyksiä. Teemoihin saamani vastaukset erosivat toisistaan pituudeltaan.

Edellä kerrotun sisällönanalyysin mukaisesti materiaalia analysoidessani pohdin lisäksi haastateltavien vastausten eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Jaoin keräämäni materiaalin teemoittain siten, että haastateltavien antamat vastaukset tiettyyn teemaan liittyen löytyivät saman otsikon alta. Teemoittain vastauksia muodostui yhdeksän kappaletta. Tämän jälkeen analysoin jokaisen teeman alle muodostuneita vastauksia ja pyrin löytämään yhtäläisyyksiä sekä eroavaisuuksia haastateltavien antamista vastauksista.

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1 Valepoliisi-ilmiö ja siinä toimiva organisaatio

Kaikki haastateltavat ovat samaa mieltä siitä, että valepoliisirikoksista voidaan puhua ilmiönä, niiden suuren määrän vuoksi. Lisäksi haastateltavat kertovat, että ilmiö on valtakunnallinen, eikä alueellinen. Kaksi haastatelluista kertoo tutustuneensa ilmiöön vuonna 2017 ja yksi vuonna 2018.

Haastateltavat kuvailevat valepoliisirikoksia ilmiönä sellaiseksi, että vanhemmalle väestölle soitetaan poliisina esiintyen. Teon tarkoituksena on saada taloudellista hyötyä. Toimintatapoja on ainakin kahta tai kolmea erilaista.

Yksi tavoista on sellainen, jossa niin sanotulle uhrille soitetaan ja häneltä pyydetään pankkitunnuksia, salasanoja tai avainlukulistoja. Toinen tapa on sellainen, jossa ihmiselle soitetaan ja häntä seurataan. Seurattavaa pyydetään jättämään pankkikortti ja tunnusluku sovittuun paikkaan. Kolmas tapa on sellainen, jossa tunkeudutaan vanhemman väestön koteihin ja sieltä anastettiin aiemmin mainitsemiani pankkiasioimiseen tarvittavia asioita. Voi olla, että on olemassa muitakin toimintamalleja, mutta aiemmin mainitsemani ovat ne, mihi olen itse tutkinnassani törmännyt. (H1.)

Haastateltavat kertoivat, että eivät halua ottaa kantaa minkäänlaiseen rotuilmiöön, mutta kertovat kuitenkin, että pian tutkinnan aloittamisen jälkeen tutkijoille selvisi, että valepoliisirikosten taustalla pääasiallisina rikosentekijöinä ovat yksityiset romanien henkilöt.

Yksi haastateltavista kertoi, että hänen kokemuksensa mukaan valepoliisijutuissa yksi 20:sta valepoliisisoitosta onnistuu ja loput 19 jäävät petoksen tai törkeän petoksen yritykseksi ja virkavallan anastuksiksi. Valepoliisi-ilmiö on hankala, sillä teot eivät sido itseensä mitään varsinaista tapahtumapaikkaa. Haastatteluissa kävi ilmi, että teossa on vain asianomistaja, joka asuu jossain ja antaa esimerkiksi Ivalossa olevalle valepoliisille tietonsa. Tämän jälkeen rahat voidaan nostaa esimerkiksi Lahdessa.

Haastatteluissa selvisi, että Keskusrikospoliisin seurannan mukaan vuonna 2017 koko Suomessa tuli poliisin tietoon hieman yli 1000 rikosilmoitusta, jotka kuuluvat niin sanottujen

valepoliisijuttujen piiriin. Vuonna 2017 valepoliisirikoksista aiheutuneet taloudelliset vahingot olivat noin miljoona euroa. Haastatteluissa selvisi, että vuoden 2018 aikana valepoliisirikoksista aiheutuneet taloudelliset vahingot ovat pienentyneet pitkälti sen takia, että poliisi on onnistunut saamaan kiinni valepoliisirikosten päätekijöitä. Lisäksi valtakunnallisella tiedottamisella on ollut vaikutusta valepoliisi-ilmion passivoitumiseen. Haastateltavat olivat pääasiassa samaa mieltä valepoliisirikoksille ominaisista tekotavoista.

Yksi haastateltava kertoi, että ensimmäisten valepoliisijuttujen tutkintoja keskeytettiin, sillä ei vielä tiedetty, mistä ilmiössä on tarkalleen ottaen kyse. Toteutuneiden valepoliisirikosten tultua ilmi, ilmiö aukesi poliisille ja aiemmin keskeytetyt tutkinnat avattiin uudelleen.

Haastateltavien vastaukset valepoliisirikosten tekotavoista erosivat toisistaan osittain. Osa haastateltavista esitti valepoliisirikoksille ominaiseksi vain yhden tekotavan, kun taas toinen osa haastateltavista oli sitä mieltä, että tekotapoja on useampia. Tekijät hankkivat useita eri puhelimia ja puhelinliittymiä haltuunsa. Tämän jälkeen he alkavat soittamaan useille eri asianomistajille. Asianomistajien puhelinnumerot ja osoitetiedot tekijät saavat internetistä eri hakupalveluista. Soitot tapahtuvat yleensä vasta silloin, kun pankit ovat jo menneet kiinni. Saatuaan rahat bulvaanien tileille, epäillyt sopivat bulvaanien kanssa rahanluovutuspaikasta. Paikka valikoituu usein sellaiseksi, ettei siellä ole valvontakameroita. Tämän jälkeen tekijät vaihtavat paikkaa. Tekijöiden käyttäessä valepoliisirikokseen tarkoitettua puhelinta, heidän omat puhelimensa on suljettu. Silloin kun valepoliisirikoksessa käytetty puhelin on suljettu, ovat tekijät kytkeneet omat puhelimensa päälle.

Kaikki haastateltavat ovat pääpiirteittäin samaa mieltä siitä, millainen valepoliisiorganisaatio ja siinä toimivien henkilöiden tehtävät ovat. Eroavaisuuksia haastateltavien vastauksissa on kuitenkin havaittavissa valepoliisiorganisaation henkilöiden nimissä ja määrissä. Yhden haastateltavan mukaan valepoliisiorganisaatio koostuu bulvaanista, järjestelijästä eli välimiehestä sekä päätekijästä. Tutkimuksessa selvisi, että valepoliisirikoksissa bulvaaneja niin sanotusti pidetään pelossa uhkailemalla ja kiristämällä. Tämän vuoksi he eivät uskalla puhua juurikaan mitään kuulusteluissa. Myös bulvaanit on kuitenkin mahdollista saada puhumaan pakkokeinoja, etenkin vapaudenmenetykseen liittyviä, käyttämällä.

Haastateltavat pitävät mahdollisena, että bulvaanien, välimiehien ja päämiehien lisäksi valepoliisiorganisaatiossa voi olla muitakin toimijoita. Päämiesten saatua rahat, he toimittavat ne eteenpäin uudelle toimijalle, joka pyrkii pesemään ne. Rahanpesijän tarkoituksena on

saada kerätty rikoshyöty viranomaisten tavoittamattomiin. Pesty raha on mahdollista käyttää esimerkiksi kiinteistöihin ja uusiin autoihin. Käteinen raha viedään mahdollisesti Suomen ulkopuolelle, jotta se voidaan tallettaa ulkomaisille pankkitileille. Tällöin rahojen jäljittäminen on äärimmäisen vaikeaa. Yksi haastateltavista kertoo, että petosrikollisuuden saralla on nykypäivänä todella paljon osaamista. Tähän hän lisää, että petosten päätekijät käyttävät mahdollisesti apunaan tiettyjen alojen asiantuntijoita.

Välimiehistä ja järjestelijöistä käytetään myös termiä alihankkija. Tämä perustuu siihen, että kyseinen alihankkija hankkii joissain valepoliisitapauksissa bulvaaneja päätekijöiden käyttöön. Yhden haastateltavan ajatus päätekijöiden yläpuolella olevasta henkilöstä eroaa toisen haastateltavan näkemyksestä siten, että hänen mielestään kyseinen henkilö hankkii päätekijät valepoliisirikosten toteuttamiseen, eikä niinkään ole rahanpesijä. Esimerkkinä tästä on yhden haastateltavan suorittama tutkinta, jossa yksi kiinniotetuista pääepäillyistä oli kertonut, että hänen yläpuolellaan valepoliisiorganisaatiossa on henkilö, jota hän pelkää. Kyseinen mies vangittiin, mutta häntä kohtaan ei saatu riittävää näyttöä.

4.2 Valepoliisirikosten tutkinta ja siinä käytettävät pakkokeinot

Haastateltavat kertovat tutkinnan kulusta ja sen kaavamaisista vaiheista pääpiirteittäin samoin, mutta vastauksissa esiintyy myös joitain eroavaisuuksia eri vaiheiden järjestyksessä. Haastateltavien vastauksissa on samoja vaiheita, mutta ne ovat tutkinnan aikajanalla eri järjestyksessä.

Tutkimuksessa selvisi, että valepoliisirikoksen tutkinta lähtee käyntiin teletietojen Salpakyselyillä, jonka jälkeen tietojen pohjalta saatua tunnistetta tai Imei-koodia vertaillaan muihin valepoliisijuttuihin ja sitä kautta yritetään yhdistää niitä ja saada lisää tietoa. Pankkitiedustelut ovat yksi tärkeä tutkinnan keino, jota käytetään jokaisessa jutussa, missä rikoksentekijät ovat onnistuneet saamaan haltuunsa rikoshyötyä. Salpakyselyillä on mahdollista saada materiaalia poliisin käyttämien salaisten pakkokeinojen avulla hankitusta tiedosta.

Aika pian jo alkuvaiheessa pankit heräsivät tähän ilmiöön siten, että he onnistuivat pysäyttämään näitä siirtoja ja estämään rahan nostot bulvaanin tililtä. Pankkitiedustelun avulla otettiin kiinni näitä bulvaaneja, jonka jälkeen heitä kuulusteltiin. (H1.)

Tämän jälkeen rikoksessa käytettyihin puhelimiin on mahdollista tehdä ICT-tutkintaa (Information and communication technology) ja tällä tavoin kerättyä tietoa voidaan analysoida tarkemmin. Tutkinnassa kaavamaisia vaiheita ovat muun muassa salpakyselyt, epäillyn puhelinliittymän selvittäminen, Imei-kyselyt ja muiden mahdollisten, tietyssä päätelaitteessa olevien liittymien selvittäminen.

Tekijät käyttivät paljon myös pikasiirtoja ja bittisiirtoja. Sitäkin kautta saimme nopeasti tiedot siitä, mihin rahat olivat päätyneet, eli yleensä bulvaanin tilille. Joissain tapauksissa valepoliisi-jutuissa oli lieveilmiönä se, että jos tiliä ei ollut jäädytetty ja se oli käytössä, tekijät ottivat tilin avulla lainoja eri paikoista ja siirtelivät niitäkin varoja eteenpäin. Mikäli tekijät saivat asianomistajan tilin vähänkään pidemmäksi aikaa käyttöönsä, niin sitten alkoi se seuraava rumba, eli lainojen ottaminen. Tekijät siis tekivät lisää rahaa tilille, jotta pääsivät vielä suurempiin rikoshyötymääriin. (H1.)

Yksi haastateltavista korostaa valepoliisirikosten tutkinnassa ilmoituksen vastaanoton ja sen kirjaamisen tärkeyttä. Äärimmäisen tärkeää on selvittää rikoksen uhrilta niin sanotut perustiedot, kuten tapahtumien kulku ja teonkuvaus. Heti tutkinnan alussa olisi tärkeää selvittää uhrilta, suostuuko tämä siihen, että poliisi hakee hänen puhelimestaan televalvonnat. Laki edellyttää asianomistajan suostumusta salaisen pakkokeinon suorittamiseen tämän puhelinliittymään. Ongelmallista tutkinnan kulussa on muun muassa se, että valepoliisirikosten tultua ilmi, niiden tutkinnasta ei ollut olemassa minkäänlaista rautalankamallia. Myöhemmin kuitenkin tällainen rautalankamalli on tehty. Kyseinen ohje löytyy valepoliisirikosten johdosta tehdyltä poliisin tallennusalustalta. Ohjeessa on lueteltu erilaiset toimet ja vaiheet, joita tutkijan täytyy tehdä valepoliisirikosta tutkiessaan.

Kaikki haastateltavat kertovat tutkinnan kulusta hyvin samantapaisesti, mutta jokainen myös korostaa tutkinnan tiettyjä osa-alueita ja niiden tärkeyttä tutkinnan onnistumisen kannalta. Yksi haastateltavista korostaa erityisesti kirjattujen rikosilmoitusten laadun tärkeyttä.

Yhden haastateltavan mukaan tutkinnan kaavamaisia vaiheita on televalvontatietojen hankkiminen ja tätä kautta tekijän puhelinliittymän selvittäminen. Tällöin on mahdollista selvittää liittymän ostopaikka, jolloin saadaan myös haarukoitua ostotapahtuma. Tätä kautta saadaan mahdollisesti selvitettyä valvontakameroiden tallenteiden avulla se, kuka kyseisen liittymän on ostanut. Lisäksi poliisin saatua tietoonsa epäillyn puhelinliittymä, tulee selvittää

mihin päätelaitteisiin kyseinen liittymä on ollut kytkettynä. Valepoliisirikosten tutkinta on tietynlaista jäljittämistä.

Yhden haastateltavan vastaus erosi muiden vastauksista siten, että hänellä on tapana ottaa ensimmäisenä yhteyttä pankkiin, jotta asianomistajan tili saatiin jäädytettyä. Tällainen toimenpide on tyypillistä petosrikosten tutkinnalle. Yksi valepoliisirikosten tutkinnan tärkeimmistä työkaluista on tavallinen poliisitoiminta. Tällainen tavallinen ja onnistunut poliisitoiminta voi näkyä esimerkiksi onnistuneina epäillyn kuulusteluina, mitä kautta saadaan asian kannalta näyttöarvoista tietoa.

Haastateltavien vastauksissa pakkokeinojen käytöstä oli havaittavissa eniten eroja haastatelluissa käytetyistä teemoista. Kaksi haastateltavaa olivat samoilla linjoilla niiden käytöstä, mutta heidän vastauksensa erosivat kolmannen haastateltavan vastauksista oleellisesti. Tämä selittyy sillä, että he ovat tutkineet valepoliisirikoksia enemmän kuin eroavat vastaukset antanut haastateltava. Kaksi haastateltavaa olivat samaa mieltä siitä, että televalvonta on yksi tärkeimmistä pakkokeinoista valepoliisirikosten tutkinnassa. Lisäksi yksi haastatelluista korosti vangitsemista tärkeänä pakkokeinona tutkinnan onnistumisen kannalta. Kahdelta haastateltavalta sai paljon tietoa pakkokeinojen käytöstä ja kolmannelta vähemmän.

Yksi haastateltavista tiivistää pakkokeinojen käytön omalla kohdallaan siten, että ensimmäisenä suoritetaan erilaiset etsinnät, kuten puhelimien laite-etsinnät ja kotietsinnät. Tämän jälkeen epäillyt otetaan kiinni ja vangitaan mikäli siihen on riittävä näyttöä. Haastateltava kuitenkin mainitsee toisen teemakysymyksen vastauksessaan käyttäneensä televalvontaa valepoliisirikosten tutkinnassa. Pakkokeinojen käyttö valepoliisirikosten esitutkinnassa tiukentui tutkinnan edetessä sitä mukaa, kun heille selvisi uutta tietoa kyseisiin rikoksiin liittyen. Pakkokeinojen tiukentumisella tarkoitetaan sitä, että epäiltyjä vangittiin herkemmin, eikä heitä päästetty vapaaksi pelkkää omaa kuulustelukertomusta vastaan.

Yksi haastateltavista kertoo, että pakkokeinojen käyttö alkaa heti tutkinnan alkuvaiheessa, jolloin pyritään televalvontojen avulla selvittämään mistä numerosta asianomistajalle on soitettu. Tätä kautta pyritään selvittämään soittajan henkilöllisyys. Oleellista valepoliisirikosten tutkinnassa on epäiltyjen vangitseminen. Tutkimuksessa selvisi, että pääepäiltyjen vapauttamiseen tulisi olla erittäin korkea kynnyks, sillä vapautuessaan pääepäillyt pyrkivät mahdollisesti karttamaan esitutkintaa lähtemällä pois Suomesta.

Parasta rikostorjuntaa on epäillyn vangitseminen ja tutkintavankina pitäminen pääkäsitteeseen asti (H2).

Yksi haastateltavista mainitsee tärkeänä tutkinnan keinona pankkitiedustelun. Tutkinnassa keskeistä ovat myös vapaudenmenettämiseen liittyvät pakkokeinot. Vapaudenmenettämiseen liittyvät pakkokeinot mahdollistavat poliisille muun tapaukseen liittyvän, näyttöarvoltaan tärkeän, materiaalin keräämisen. Lisäksi vapaudenmenetyksellä vaikuttaa epäiltyyn siten, että tämä alkaa mahdollisesti kertoa tarkemmin tapahtuneista rikoksista.

Tutkimuksessa selvisi, että teletietojen hankkiminen on äärimmäisen tärkeää valepoliisirikosten sarjoittamisen kannalta. Keski-Suomen alueella telekuuntelua on käytetty juttujen tutkinnassa menestyneesti. Yhden haastateltavan laitoksella on tehty valepoliisirikosten johdosta eräänlainen ohjeistus hätäkeskukseen ja johtokeskukseen, jotta päätekijöiden jäljille päästäisiin mahdollisimman nopeasti. Johtokeskuksen ohjeistuksessa on mainittu muun muassa kiireellisestä telepakkokeinojen käytöstä. Tämä voi joissain tapauksissa mahdollistaa muun muassa telekuuntelun käytön.

Kaikki haastateltavat ovat samaa mieltä siitä, että valepoliisirikosten tutkinnan kesto on täysin juttukohtaista ja valepoliisirikoksen laadusta riippuvaa. Tutkimuksessa kuitenkin selvisi, että tutkinta voi olla lyhytkestoisempaa sellaisessa tapauksessa, jossa asianomistaja ja tekijä ovat tavanneet. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, että asianomistaja on luovuttanut tekijälle pankkikorttinsa. Puhelimitse tehtyjen valepoliisirikosten tutkinta on pidempikestoista etenkin sen takia, että ne eivät sido itseensä mitään varsinaista tapahtumapaikkaa. Puhelimitse tehdyissä valepoliisirikoksissa ei välttämättä ole edes valtakunnallisia rajoja. Yksi haastateltavista kuitenkin määrittää valepoliisirikosten tutkinnan pitkäkestoiseksi etenkin materiaalin keräämisen ja vertaamisen takia.

Tutkimuksessa selvisi, että valepoliisirikoksissa on samanlaisia peruselementtejä, jotka tulee hoitaa tapauksesta riippumatta. Keinoja valepoliisirikosten tutkinnan keston lyhentämiseksi on esimerkiksi tutkintapäiväkirja, johon kirjataan suoritettavat toimenpiteet. Tällöin myös muilla tutkijoilla on mahdollista nähdä esimerkiksi televalvontoja koskevia tietoja. Valepoliisirikosten tutkinnan kulkua hidastaa tiedonkulun puutteellisuus eri poliisilaitosten ja ryhmien välillä. Lisäksi tutkinnan kulkua hidastaa se, että valepoliisirikosten tutkinta on hajautettu ympäri Suomea eri poliisilaitoksille, eikä ole olemassa sellaista työryhmää tai yksittäistä laitosta, joka ottaisi hoitaakseen kaikki Suomessa tapahtuvat valepoliisirikokset.

Oleellista on tulevaisuutta ajatellen se, että valepoliisirikos-ilmiön tapaiseen uuteen ilmiöön varaudutaan riittävän hyvin jo etukäteen, jolloin tutkinta on sujuvampaa alusta asti.

Haastateltavat ovat samaa mieltä siitä, että valepoliisirikosten peruseriaate on rikoksesta riippumatta samanlainen. Tutkimuksessa selvisi, että yksittäisissä jutuissa on eroavaisuuksia tekijöiden liikkumisen ja valepoliisiorganisaation suhteen. Lisäksi haastateltavat ovat samaa mieltä siitä, että valepoliisirikosten tutkinta on pitkäkestoista. Tutkinnan pitkäkestoisuus selittyy kerätyn materiaalin määrällä ja sillä, että poliisi aloittaa tutkinnan yleensä jo rikoksen tapahduttua. Lisäksi tutkimuksessa selvisi, että valepoliisirikosten tutkinnasta tulisi olla vastuussa ainoastaan tietty ryhmä, jotka eivät tutkisi muita juttuja.

4.3 Rikoshyödyn palauttaminen poliisin ja pankkien yhteistyönä

Tutkimuksessa selvisi, että Poliisihallitus on käynyt pankkien kanssa neuvotteluja yhteistyöstä valepoliisirikosten selvittämiseksi. Lisäksi yksi haastateltavista on itse ehdottanut POHA:lle kolmea eri keinoa, joilla olisi pystytty ehkäisemään valepoliisirikoksia. Kyseiset ehdotukset liittyivät oleellisesti pankin toimintaan.

Ensimmäinen ehdotuksista oli kohdennettu Poliisihallituksen kautta pankeille. Ehdotuksessa pankit olisivat kehittäneet uudenlaisen varmistustoimenpiteen sellaisille laitteille ja niiden IP-osoitteille, joita ei ole niin sanotusti rekisteröity tietyn henkilön pankkitilin käyttämiseen. Tällainen uusi varmistustoimenpide olisi voinut olla esimerkiksi tekstiviesti, joka tulee pankkitilin haltijan omistamaan puhelinliittymään. Viestissä annetaan koodi, joka sitten syötetään verkkopankkiin. Kyseistä ehdotusta ei toteutettu, sillä se olisi ollut liian kallis ja mitava toimenpide.

Toisessa ehdotuksessa pohdittiin pankkitilien päivittäisen nostorajan toimivuutta. Pankkien päivittäinen nostoraja on pääsääntöisesti 10 000 euroa. Ehdotuksessa nostorajaa oli madallettu etenkin vanhempien ihmisten kohdalla, joiden kuukausittainen rahaliikenne on yleensä 1500 euron luokkaa. Ehdotuksessa mainittiin, että pankkien olisi myös tullut kiinnittää enemmän huomiota aiemmin maltillisen rahaliikenteen omaavien pankkitilien äkkinäisiin nostoihin tai maksuihin. Muut haastateltavat eivät niinkään esitä parannusehdotuksiaan, mutta kertovat pankkien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja omista kokemuksistaan sen saralla.

Tutkimuksessa selvisi, että valepoliisirikosten alettua tulla ilmi, pankit nimesivät tietyt yhteyshenkilöt, jotka ovat viranomaisten kanssa tekemisissä ja tekevät täten yhteistyötä poliisin kanssa valepoliisirikosten tutkintaan liittyen. Pankeilla on myös käytössään omat varoitusjärjestelmänsä rahansiirtoihin liittyen. Kyseinen varoitusjärjestelmä toimii siten, että mikäli lyhyellä aikavälillä tapahtuu paljon siirtoja tai suuria siirtoja, järjestelmä hälyttää niistä ja järjestelmän käyttäjän on mahdollista niin sanotusti jäädyttää tili ja sillä olevat varat. Tutkimuksessa ei selvinnyt se, onko kyseinen pankkien varoitusjärjestelmä tullut voimaan haastatteluiden jälkeen, vai onko se ollut puutteellinen vielä haastatteluiden aikaan.

Haastatteluissa selvisi, että myös KRP on ollut pankkeihin yhteydessä valepoliisi-ilmion tultua julki. Yksi haastateltavista kertoi omakohtaisista kokemuksistaan pankkien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja piti kyseisen yhteistyön toimivuutta moitteettomana. Pankkien jäädyttäessä varat tietylle tilille, poliisin tulee tehdä pikaisesti muun muassa takavarikkoa koskevia päätöksiä ja määräyksiä. Tämän jälkeen poliisi takavarikoi jäädytetyt varat ja pyrkii palauttamaan ne rikoksen uhrille. Valepoliisirikosten selvittämisen tueksi on perustettu viranomaispäivystysnumero, mitä kautta poliisin on mahdollista olla yhteydessä pankkiin. Valepoliisirikoksen tultua pankin tietoon, he ovat yhteydessä muihin pankkeihin suurempien vahinkojen ehkäisemiseksi.

Tutkimuksessa selvisi, että rikoshyödyn palauttaminen on täysin juttukohtaista, mutta silti jutusta riippumatta vaikeaa. Lisäksi haastateltavat kertovat, että rikoshyödyn palauttaminen on täysin riippuvainen siitä, kuinka nopeaa tutkinta saadaan aloitettua. Kaksi haastateltavista mainitsee, että tekijät pesevät rahoja mahdollisesti ravihevosten avulla. Yksi haastateltavista kertoo, että pankeilla on pankkitilien suhteen yleinen käytäntö päiväkohtaisessa nostokatoissa, joka on 10 000 euroa. Joissain valepoliisitapauksissa kyseinen nostokatto on pelastanut asianomistajan isommilta taloudellisilta vahingoilta. Lisäksi rikoshyödyn palauttamisessa oleellista on asianomistajan nopea ilmoittaminen viranomaisille. Tämä on yksi tärkeistä tekijöistä varojen jäädyttämisessä bulvaanin tilille.

Haastatteluissa selvisi, että valepoliisirikosten tekijät eivät säilytä rikoshyötyä tilillään, vaan pitävät varoja muussa muodossa, esimerkiksi konkreettisesti piilotettuna jonnekin. Valepoliisirikosten tutkinnan avulla takaisinsaadun rikoshyödyn määrä on muutaman sadantuhannen euron luokkaa. Rikoshyödyn takaisinsaamisessa ongelmallista on se, että bulvaanit ovat yleensä heikosti toimeentulevia henkilöitä, joilla ei pääsääntöisesti ole ulosmitattavaa omaisuutta.

Rikoshiödyn palauttaminen on äärimmäisen vaikeaa siinä tapauksessa, mikäli siirrettyjä varoja ei saada jäädytettyä bulvaanin tilille. Rahojen jäljittäminen on käytännössä mahdotonta niiden siirrettyä päätekijöille. Valtaosa haastateltavista on samaa mieltä siitä, että päätekijät ovat äärimmäisen taitavia piilottamaan hankkimansa rikoshiödyn.

4.4 Tutkinnan keskittäminen ja verkostoitumalla tehtävä yhteistyö

Yksi haastateltavista pitää valepoliisirikosten tutkinnan keskittämistä hyvänä asiana. Valepoliisirikosten tutkijat hyötyvät siitä, että jutut on keskitetty isolle poliisiasemalle, sillä tämä mahdollistaa muun muassa sidosryhmäyhteistyön tutkinnan ja esimerkiksi ICT-tutkinnan sekä rikostiedustelun välillä. Haasteellista on se, että pienen poliisiaseman aseman tutkija lähettäisi johonkin valepoliisirikokseen liittyvän puhelimen isommalle poliisiasemalle tutkittavaksi ja joutuisi tätä kautta odottamaan puhelimesta saatavia tietoja jopa viikon.

Keskusrikospoliisin roolin olisi tullut olla isompi näissä valepoliisijutuissa. Heidän olisi tullut neuvoa ja ohjata väkeä valepoliisijuttujen tutkinnassa. He ovat kuitenkin todella ammattitaitoisia ja osaavat pakkokeinojen käytön, valvonnat, telekuuntelun yms. Tiedän, että joidenkin valepoliisijuttujen tutkinnassa on tehty telekuunteluja, joten koen, että KRP olisi osannut tässä auttaa. (H1.)

Kuulustelujen kautta saimme kuitenkin melko pian bulvaanien avulla oikeiden tekijöiden nimiä pöytäkirjojen ulkopuolelle. Tähän nimenomaan olisin kaivannut KRP:ltä isompaa roolia. He olisivat voineet esimerkiksi seurata tai kuunnella näitä bulvaanien nimeämiä epäiltyjä päätekijöitä. KRP oli tutkinnan alusta asti jollain tapaa mukana, mutta ymmärsin, että he pääasiassa keräsivät tietoa valepoliisijuttuihin liittyen. (H1.)

Lisäksi haasteellista on se, että juttuja siirretään asemalta toiselle kesken niiden tutkinnan, sillä tällöin tutkijat joutuvat tutkinnassa niin sanotusti liikkuvaan junaan. Kaikki haastateltavat ovat samaa mieltä siitä, että yhden tietyn ryhmän tulisi vastata valepoliisirikosten tutkinnasta. Juttujen siirtäminen ajoittui pääasiassa siihen hetkeen, kun valepoliisi-ilmiö tuli julki. Tämän jälkeen jutut ovat menneet pääasiassa suoraan tietyille tutkijoille.

Valepoliisirikosten tutkinnan keskittämällä tietylle ryhmälle olisi mahdollista säästää aikaa ja resursseja, kun tutkijoiden ei tarvitsisi keskittyä minkään muiden juttujen tutkintaan. Valepoliisirikosten tutkinta on äärimmäisen aikaa vievää, joten niiden pitäminen esimerkiksi perustutkinnassa on ongelmallista. Kaikki haastateltavat ovat myös samaa mieltä siitä, että Keskusrikospoliisilla tulisi olla suurempi vastuu valepoliisirikosten tutkinnassa tai heiltä tulisi saada erinäistä taustatukea juttujen tutkintaan.

Tutkimuksessa selvisi, että verkossa tehtävä yhteistyö oli alkuun kangertelevana, mutta ajan myötä yhteistyön kehittyessä, se oli hyvä apuväline valepoliisirikosten tutkinnassa. Tutkimuksessa selvisi, että Itä-Suomen poliisilaitoksella oli suuri merkitys valepoliisirikosten tutkinnassa tehtävälle yhteistyölle ja tietojen jakamiselle. Yksi haastateltavista pitää verkossa tapahtuvaa yhteistyötä ja tietojen jakamista merkittävänä apuvälineenä sellaiselle henkilölle, joka ei ole aiemmin valepoliisirikoksia tutkinut. Lisäksi haastateltava piti tätä verkossa tapahtuvaa yhteistyötä hyödyllisenä itselleen hänen alkaessa tutkia valepoliisirikoksia.

Ongelmallista verkossa tehtävässä yhteistyössä oli se, että kaikki poliisilaitokset eivät olleet niin aktiivisia valepoliisirikosten johdosta tehtävän yhteistyön ja tietojen jakamisen suhteen. Haastatteluissa selvisi, että tietoa tulisi jakaa ainoastaan yhtä, ennalta sovittua kanavaa pitkin sen sijaan, että yhteistyö ulottuisi useamman eri kanavan käyttöön. Tämä ehkäisisi sitä, että esimerkiksi televalvontoja ei haettaisi samasta numerosta useaan kertaan. Kyseisen kanavan tulisi olla sellainen, että jokaisella valepoliisirikoksia tutkivalla tutkijalla on sinne pääsy- ja käyttöoikeudet.

Yksi haastateltavista pitää verkossa tapahtuvan yhteistyön ja tietojen jakamisen ajatusta hyvänä, mutta toteutusta puutteellisena. Verkossa tapahtuva yhteistyö toimii tietyllä tasolla tyydyttävästi, mutta sen jatkojalostamista tulisi pohtia jatkossa tarkemmin. Valtakunnallisesti tulisi pohtia sitä, miten ja missä, kaikkea valepoliisirikoksista kerättyä dataa hallitaan ja säilytetään.

Yksi haastateltavista pitää verkossa tapahtuvaa yhteistyötä ja tietojen jakamista tietynlaisena vertaistukena. Verkon kautta tapahtuva yhteistyö tarjoaa mahdollisuuden verkostoitumiseen ja laajaan yhteistyöhön ympäri Suomea. Verkon kautta tapahtuvassa yhteistyössä ja tietojen jakamisessa on hyvää se, että sitä kautta on mahdollista nähdä ketkä ovat tutkineet juttuja tietyillä poliisilaitoksilla. Verkon kautta tehtävässä yhteistyössä ja tietojen jakamisessa hyvää on myös se, että sitä kautta on mahdollista saada tietoa valepoliisirikosten tekijöistä.

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä osiossa esitetään tutkimuksen johtopäätökset ja vastataan tutkimuksen alussa esitettyyn tutkimuskysymykseen. Opinnäytetyöni tutkimuskysymys on: Mitä ovat Oulun- ja Lounais-Suomen poliisilaitosten menetelmät ja käytännöt valepoliisirikollisuuden tutkinnassa ja torjunnassa? Lisäksi kyseinen kysymys on jaettu yhdeksään erilaiseen teemaan, joita hyödynsin haastatteluissani. Myöhemmin analysoidessani keräämäni materiaalia, jaottelin ja yhdistin teemat siten, että niitä on lopullisessa työssä neljä. Tutkin jokaisen teeman kohdalla niistä keräämäni aineistoa ja pyrin muodostamaan kuvan siitä, mitä kyseiset teemat käytännössä tarkoittavat. Tutkimuksen johtopäätökset ja pohdinta on tehty tutkimuksessa kerätyn aineiston sekä opinnäytetyössä käytetyn teoria-aineiston pohjalta.

Työni tavoitteena oli tutkimuskysymykseen vastaamisen lisäksi saada kerättyä enemmän tietoa valepoliisi-ilmiöstä. Työni pääasiallisena tietolähteenä käytin haastatteluista keräämäni materiaalia ja niiden ohella kirjallisuutta ja artikkeleita. Lisäksi perehdyin poliisin omien kanavien tarjoamiin valepoliisirikoksista kertoviin tietopaketteihin. Haastatteluista sain mielestäni ensiluokkaista tietoa tutkimuskysymykseni ja koko valepoliisi-ilmiön kannalta. Uskon, että tekemästäni tutkimuksesta on apua sellaisille henkilöille, jotka työskentelevät tutkijoina ja heille valepoliisirikokset eivät ole entuudestaan tuttuja.

Valepoliisi-ilmiöstä on tehty muutama aiempi opinnäytetyö, mutta niissä ei ole juurikaan perehdytty siihen, millä tavoin valepoliisirikoksia tutkitaan. Opinnäytetyöni ja siinä esitettyjen tietojen luotettavuutta lisää tietojen alkuperä. Tieto on tullut käytännössä kokonaan poliiseilta, jotka joko tutkivat, ovat tutkineet tai ovat tutkinnanjohtajina kyseisenlaisten rikosten tutkinnassa. Työn luotettavuutta heikentää haastateltavien määrä. Työn luotettavuuden lisäämiseksi haastateltavia olisi tullut olla useampi kuin kolme.

Haastateltavien vastauksien eroavaisuuksia oli huomattavissa tiettyjen teemakysymysten alla. Tämä selittyy sillä, että haastateltavien tehtävät erosivat toisistaan ja osalla oli valepoliisirikosten tutkinnasta pidempi kokemus kuin toisilla. Lisäksi yksi haastateltavista lopetti valepoliisirikosten tutkinnan kesken tutkimuksen tekemisen. Haastateltavat eivät olleet minäkään teeman kohdalla jyrkästi eri mieltä toistensa kanssa. Osa eroavaisuuksista voi selittyä sillä, että valepoliisirikoksiin kuuluu laaja termistö. Tällöin esimerkiksi termin tulkintavirheen seurauksena samaa mieltä olevien henkilöiden vastaukset voidaan tulkita eriäviksi.

Tästä hyvä esimerkki on se, että valepoliisiorganisaatiossa toimivalla niin sanotulla välimiehellä on useampia kutsumanimiä, kuten järjestelijä ja alihankkija.

Haastattelujen mukaan yksi yleisimmistä tekotavoista valepoliisirikoksissa on seuraava: Päätekijä, eli valepoliisi soittaa uhrille ja kertoo, että tämän pankkitilillä olevat varat ovat vaarassa. Tämän jälkeen päätekijä painostaa uhria, jotta saa käyttöönsä tämän pankkitilin tiedot. Päätekijä siirtää uhrin tililtä varoja bulvaanin tilille, jonka jälkeen bulvaani esimerkiksi nostaa rahat pankkiautomaatilta ja toimittaa ne eteenpäin päätekijälle. On mahdollista, että valepoliisiorganisaatiossa on myös päätekijöiden yläpuolella olevia henkilöitä, jotka keräävät itselleen suurimman rikoshyödyn toteutuneista valepoliisirikoksista. Vuoden 2018 puolella valepoliisi-ilmio on hiljentynyt todennäköisesti sen takia, että poliisi on onnistunut saamaan kiinni päätekijöitä. Poliisin (2018) tiedotteen mukaan valepoliisirikokseen syyllistynyt henkilö on poliisina esiintyen voinut esimerkiksi kertoa erilaisista fiktiivisistä rikosuhista, joiden takia uhrin pankkitilillä oleva varallisuus olisi akuutissa vaarassa. Tällä verukkeella niin sanotut valepoliisit yrittävät saada uhritaan verkkopankkitunnukset ja tunnusluvut.

Valepoliisirikosten tutkinta on pääsääntöisesti pitkäkestoista tutkintaa, mutta kuitenkin täysin juttukohtaista. Tolvanen ja Kukkonen (2011, 57.) mainitsivat teoksessaan esitutinnan toimittamisajan vaihtelevuudesta. Heidän kertomansa vahvistaa haastatteluista keräämääni tietoa valepoliisirikosten tutkinnan toimittamisajasta. Tutkinnassa käytettävät pakkokeinot ja tiedon hankinnan vaikeus pitkittävät tutkinnan kestoa. Tutkinnan kestoon vaikuttaa myös se, että poliisi aloittaa tutkinnan yleensä vasta rikoksen jo tapahduttua. Valepoliisirikosten tutkinnassa on mahdollista edetä useaa eri tutkintapolkua pitkin hyvään lopputulokseen. Jäljempänä esitän haastattelujen tulosten perusteella muodostamani tulkinnan parhaasta mahdollisesta tutkintapolusta juurikin valepoliisirikosten tutkintaa ajatellen. Valepoliisirikosten tutkinnan sujumuuden kannalta olisi tärkeää, että tutkinnasta vastaisi yksittäisillä poliisilaitoksilla tai koko Suomessa tietty taho. Yksi tällainen, ammattitaitoinen taho voisi olla Keskusrikospoliisi.

Valepoliisisoiton tapahduttua asianomistajalta tulee saada heti suostumus televalvonnan suorittamiseen tämän puhelinliittymään. Tällä tavoin saadaan selville puhelinliittymä mistä epäilty on soittanut. Ensiarvoisen tärkeää olisi ottaa yhteyttä pankkiin, jotta uhrin tili saadaan jäädytettyä. Tämän jälkeen on mahdollista selvittää paikka, josta liittymä on ostettu. Ostopaikan selvittyä poliisin on mahdollista pyytää valvontakameran tallenteita, jotta liittymän

ostaja saadaan tunnistettua. Lisäksi tällöin on mahdollista selvittää, mihin muihin päätelaitteisiin kyseinen puhelinliittymä on ollut kytkettynä. Myös pankkitiedustelujen avulla on mahdollista selvittää, kenen tilille uhrin rahat on siirretty. Poliisin saatua tietoonsa bulvaanin henkilöllisyys, tulee tämä ottaa kiinni ja pyrkiä kuulustelujen avulla selvittämään rikoksen tapahtumakulkua ja päätekijöitä. Poliisin pyrkimys saada asianomistajalta suostumus televalvonnan suorittamiseen tämän puhelinliittymään mahdollisimman nopeasti, mukailee Tolvasen ja Kukkosen (2011, 57.) näkemystä tapausten nopean ja huolellisen tutkinnan tärkeydestä.

Tärkeimpiä pakkokeinoja valepoliisirikosten tutkinnassa on televalvonta, pankkitiedustelut ja vapauden menetykseen liittyvät pakkokeinot. Televalvontojen ja pankkitiedustelujen avulla on mahdollista saada tietoon valepoliisirikosten tekijöitä. Poliisin otettua kiinni tai pidätettyä tekijät, on heitä mahdollista kuulustella. Ensiarvoisen tärkeää on myös se, että tekijöitä ei vapauteta ainoastaan oman osuutensa kertomusta vastaan, vaan tietoa tulee saada muistakin tekijöistä. Myös Ellonen (ym. 1996, 6.) mainitsee teoksessaan, että kuulustelujen päätavoitteena on saada ihminen puhumaan kaikki, mitä hän tietää tutkittavana olevasta asiasta.

Esitutkinnan onnistumisen kannalta on oleellista pitää epäilty vangittuna asian pääkäsitteilyyn asti. Tällä hetkellä poliisilla on ohje valepoliisirikosten tutkinnasta ja siitä, mitä toimenpiteitä kyseisenlaisessa tutkinnassa tulisi tehdä. Kyseinen ohje löytyy poliisin sisäiseltä tallennusalueelta. Työssäni ei käytetty ohjetta, sillä valtuuteni eivät riittä sen käyttöön tai lukemiseen. Ohje on valtakunnallinen ja se on tarkoitettu ainoastaan tutkijoille, jotka tutkivat valepoliisirikoksia. Valepoliisirikosten tutkinnan ohjeen olemassaolo selvisi minulle toisen haastattelun aikana, eikä se ollut tiedossani ennen tutkimuksen aloittamista. Valepoliisirikosten tutkinnan menetelmiä ja käytäntöjä on mahdollista kartoittaa ja tutkia jatkossa lisää, esimerkiksi aiemmin mainittua ohjetta hyödyntäen.

Poliisin ja pankkien tekemä yhteistyö valepoliisirikosten selvittämiseksi ja rikoshyödyn palauttamiseksi on ollut pääasiassa onnistunutta. On kuitenkin myös sellaisia tapauksia, jossa rikostekijöiden saama rikoshyötyä ei ole saatu palautettua. Pankkien olisi mahdollista kehittää käyttöönsä erilaisia varmistustoimenpiteitä, jotta valepoliisirikoksilla saatu rikoshyöty saataisiin minimoitua. Lisäksi pankkien on mahdollista rajoittaa asiakkaidensa päivittäistä nostorajaa. Pankit ovat nimenneet omat yhteyshenkilönsä, joihin viranomaisten on

mahdollista olla yhteyksissä valepoliisirikosten selvittämiseksi. Valepoliisirikoksia tutkivan henkilön tulisi olla tietoinen näiden yhteyshenkilöiden henkilöllisyyksistä.

Rikoshyödyn palauttaminen on täysin juttukohtaista, mutta asianomistajan, poliisin ja pankin nopealla toiminnalla siihen voidaan vaikuttaa. Mitä nopeammin pankki saa jäädytettyä asianomistajan tilin ja sillä olevat varat, sitä todennäköisempää on se, että rikoksentekijän saama rikoshyöty on pieni tai sitä ei ole ollenkaan. Mikäli varoja ei saada jäädytettyä viimeistään bulvaanin tilille, on niitä käytännössä mahdotonta enää palauttaa. Sama koskee myös sellaista tilannetta, jossa bulvaani on jo nostanut rahat käteisenä ja toimittanut ne päätekijälle. Rikoshyödyn palauttaminen on äärimmäisen tärkeää asianomistajan oikeusturvan kannalta ja kuten Tolvanen sekä Kukkonen (2011, 75.) toteavat, rikoksella aiheutetun vahingon korvaaminen kuuluu asianomistajan, eli uhrin oikeuksien toteuttamiseen.

Valepoliisirikosten tutkinnan tulisi olla alusta asti keskitettyä isolle poliisiasemalle, jolla on resursseja ja mahdollisuuksia erilaisten tutkimusmenetelmien, kuten ICT-tutkinnan käyttöön. Juttujen siirtoa kesken tutkinnan tulisi välttää. Keskusrikospoliisilla tulisi olla suurempi rooli valepoliisirikosten tutkinnassa. Tällä hetkellä KRP pääasiassa kerää tietoa valepoliisirikoksiin liittyen. KRP:ssa työskentelevät tutkijat ovat erittäin ammattitaitoisia ja valepoliisirikosten vakavuuden sekä haastavuuden vuoksi olisikin tärkeää, että KRP:n rooli niiden tutkinnassa olisi suurempi.

Verkossa tehtävä yhteistyö näyttelee erittäin suurta roolia etenkin sellaisille tutkijoille, joille valepoliisirikosten tutkinta ei ole entuudestaan tuttua. Verkossa tehtävää yhteistyötä tulee kuitenkin kehittää ja jatkojalostaa, sillä se ei ole tällä hetkellä aukotonta. Verkossa tehtävässä yhteistyössä voi syntyä informaatiokatkoksia, minkä takia samoja toimenpiteitä saatetaan tehdä useaan kertaan. Tulevaisuutta ajatellen tulisikin siis pohtia, millä tavoin uuden ilmiön sattuessa yhteistyötä tehdään ja minne sekä miten tietoa kerätään ja varastoidaan.

Opinnäytetyössä käyttämäni laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu olivat oikea valinta tutkimusongelman ratkeamisen kannalta. Teemahaastattelun avulla sain riittävän määrän materiaalia tutkimuskysymyksen ratkaisun kartoittamiseksi.

Oulun- ja Lounais-Suomen poliisilaitosten menetelmät ja käytännöt valepoliisirikollisuuden tutkinnassa koostuvat useasta eri osa-alueesta ja jokaisella osa-alueella on merkitystä tutkinnan onnistumiseen. Tällä hetkellä kaikki menetelmät ja käytännöt eivät ole jalostuneet

aukottomiksi, mutta on erityisen tärkeää, että poliisilla on vastaavanlaisia ilmiöitä varten olemassa tai tulossa oma toimintaohjeensa. Valepoliisirikollisuuden tutkinnan keskeisimpiä keinoja ovat pakkokeinot, valepoliisirikollisuudesta tiedottaminen, rikoshyödyn palauttaminen yhdessä pankin kanssa, onnistunut peruspoliisitoiminta ja yhteistyö eri sidosryhmien kesken.

Pakkokeinojen avulla saadaan lisää tietoa tekijöistä ja heidän käyttämistä puhelinliittymistä sekä ensiarvoisen tärkeää materiaalia kuulustelemalla vapautensa menettäneitä epäiltyjä. Valepoliisirikollisuudesta on tiedotettu mediassa ja tämän lisäksi YouTubessa. Tämän lisäksi olisi tärkeää, että samanlaisia tietoiskuja saataisiin esimerkiksi televisioon, jota vanhempi väestö pääsääntöisesti katsoo. Tärkeä keino asianomistajan oikeushyvien suojelemisen kannalta on poliisin ja pankkien tekemä yhteistyö rikoshyödyn palauttamiseksi. Poliisin ottaessa yhteyttä pankki jäädyttää varat bulvaanin tilille, jolloin poliisin on mahdollista takavarikoida ne ja palauttaa takaisin asianomistajalle.

Onnistuneella peruspoliisitoiminnalla tarkoitan lähinnä kuulusteluja ja ilmoituksen kirjaamista. Ilmoituksen kirjaaminen on kriittinen vaihe esitutkinnan nopean aloittamisen kannalta. Esitutkintalain mukaan ilmoituksen tekijää voidaan kehottaa täsmentämään tai täydentämään ilmoitusta, mikäli se on epäselvä tai puutteellinen. Jotta tältä vältyttäisiin, tulee poliisin kirjata rikosilmoitus valepoliisirikoksesta mahdollisimman huolellisesti. Onnistuneet kuulustelut vaativat tutkijalta pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä. Kuulusteluiden avulla on mahdollista saada tietoa, jota ei välttämättä ole muualla olemassa. Myös Santtila ja Hartwig (2008, 213.) mainitsevat teoksessaan kuulustelujen olevan rikostutkinnan kriittisimpiä vaiheita. Haastattelujen tulosten mukaan valepoliisirikosten tutkinnassa yhteistyöllä on äärimmäisen suuri merkitys. Tiedon jakaminen ja tuottaminen ovat keskeisiä keinoja valepoliisirikollisuuden tutkinnassa. Poliisihallitus (2017) kertoo tiedotteessaan poliisin, finanssialan ja vanhustyötä tekevien sidosryhmien yhteistyön lisäämisestä valepoliisirikosten johdosta.

Haasteellisuudestaan huolimatta, tekemäni tutkimuksen ansiosta, opinnäytetyöni avulla on hyvä mahdollisuus perehdyttää uusia tutkijoita valepoliisirikosten tutkintaan. Opinnäytetyö tarjoaa myös mahdollisuuden kokeneemmille tutkijoille valepoliisirikosten tutkintaan perehtymiseen. Lisäksi keräämässäni aineistossa on esitetty kehitysehdotuksia, jotka onnistuessaan voisivat ehkäistä valepoliisirikosten toteutumista.

LÄHTEET

- Ellonen, Erkki & Karstinen, Eija & Nykänen, Veli-Eino 1996: Kuulustelutaktiikka. Helsinki, Oy Edita Ab.
- Esitutkintalaki 22.7.2011/805. Viitattu 17.9.2018
- Haapasalo, Jaana 2008: Kriminaalipsykologia. Jyväskylä, PS-kustannus.
- Heino, Anne 2017: Ylen artikkeli. Poliisi; Valepoliisitoimintaa johtaa järjestäytynyt rikollisryhmä. Viitattu 20.8.2018. Luettavissa osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-9941287>.
- Kananen, Jorma 2015: Opinnäytetyön kirjoittajan opas; Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Keskusrikospoliisi 2017: Tunnista nettihuijaus. Viitattu 29.8.2018. Luettavissa osoitteessa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/59342_Nettihuijaus.PNG?65ccd7621e4dd588.
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014: Huijaukset ja tilausansat: Toimi näin, jos sinua on huijattu. Viitattu 29.8.2018. Luettavissa osoitteessa: <https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Ostaminen-myyminen-ja-sopimukset/huijaukset/>.
- Lehtinen, Pekka 2017: MTV:n artikkeli. Poliisi; Valepoliisihuijausten taustalla romanien järjestäytynyt rikollisuus — petostoiminta kattaa koko maan. Viitattu 20.8.2018. Luettavissa osoitteessa: <https://www.mtv.fi/uutiset/rikos/artikkeli/poliisi-valepoliisihuijausten-taustalla-romanien-jarjestaytynyt-rikollisuus-petostoiminta-kattaa-koko-maan/6676522#gs.LXZ=HaU>.
- Pakkokeinolaki 806/2011. Annettu Naantalissa 22.7.2011: Viitattu 17.8.2018.
- Poliisi 2018: Huijauksen monet muodot. Viitattu 29.8.2018. Luettavissa osoitteessa: <https://www.poliisi.fi/rikokset/huijaukset#Valepoliisi-ilmi%C3%B6>.
- Poliisi 2017: Suojaa rahasi huijareilta. Viitattu 29.8.2018. Luettavissa osoitteessa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/66341_Valepoliisi_ju-liste_suomi.pdf?0b6ad5621e4dd588.
- Poliisi 2017: Älä kerro verkkopankin tai maksukortin tunnuksia kenellekään. Viitattu 29.8.2018. Luettavissa osoitteessa: https://www.poliisi.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/poliisiwwwstructure/66365_Velepoliisi_leikattava_tarra_suomi.pdf?0b6ad5621e4dd588.

- Poliisihallitus 2017: Poliisin johtoryhmän kokous. Sinetti-intranetissä. Viitattu 29.8.2018.
- Poliisihallitus 2017: Poliisihallituksen tiedote. Valepoliisirikoksista tullut vakava ongelma. Sinetti-intranetissä. Viitattu 29.8.2018.
- Rantaeskola, Satu 2014: Esitutkintalaki – Kommentaari. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.
- Rikoslaki 19.12.1889/39. Viitattu 20.8.2018.
- Rönbacka, Christian 2018: MTV:n artikkeli. Vakuutusetsivän karu kolumni: Kävin kertomassa, kuinka eläkeläistä kustaan linssiin. Viitattu 29.8.2018. Luettavissa osoitteessa: <https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/vakuutusetsivan-karu-kolumni-kavin-kertomassa-kuinka-elakelaista-kustaan-linssiin/6880348#gs.U=8PX9o>.
- Santtila, Pekka & Weizmann-Henelius, Ghitta (toim.) 2008: Oikeuspsykologia. Helsinki, Edita.
- Tiainen-Broms, Aija 2017: Valepoliisia vastaan. Viitattu 29.8.2018.
- Tilastokeskus 2018: Kvalitatiivinen tutkimus. Viitattu 19.8.2018. Luettavissa osoitteessa: https://www.stat.fi/meta/kas/kvalit_tutkimus.html.
- Tolvanen, Matti & Kukkonen, Reima 2011: Esitutkinta- ja pakkokeino-oikeuden perusteet. Helsinki, Talentum.
- Trochim, W & Donnelly, J 2008: The Research Methods Knowledge Base. United States, Cengage.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki, Tammi.